

TĒ 30 CHIUⁿ LŪN BÂ-CHUI-IÓH, CHHIÚ-SÚT

Bô lūn sím-mih ióh òe hō pīⁿ-lâng sim-lāi bōe hiáu-tit, á-sī òe hō pīⁿ-lâng m̄-chai thiàⁿ, hit ê ióh miá kiò-chòe bâ-chui-ióh (麻醉藥, *anaesthetic*) .

Tāi-khài pêng-siông lâng nā hut-jiân ū iàu-kín ê tãi-chì, á-sī chhiⁿ-kiaⁿ ê sū, lâi kám-tōng in ê sim, chiū liám-pīⁿ bōe-kì-tit i ê thàng-thiàⁿ.

Chhiú-sút ê sī hō lâng lóng m̄-chai thiàⁿ, ū n̄ng hāng ê hoat, chiū-sī kiók-pō-bâ-chui (局部麻醉, *local anaesthesia*) , kap chōan-sin-bâ-chui (全身麻醉, *general anaesthesia*) .

Kiók-pō-bâ-chui-ióh sī hō lâng seng-khu chit só-chāi bâ-khì; chōan-sin-bâ-chui-ióh sī hō i lóng m̄-chai-lâng, ti-kak-thoat-sit. Kiók-pō-bâ-chui sī ēng ióh boah, á-sī chù-siā tī pīⁿ-lâng ê seng-khu, hō i ê phê-bah òe bâ-pì, i chiū m̄-chai thàng-thiàⁿ. Chit ê hoat-tō khah-siông ēng *cocaina* á-sī *eucaína* ê ióh. Nā sī koah bák-chiu ê pīⁿ, chhin-chhiūⁿ hông-chhái-chhiat-tú-sút (虹彩切除術, *iridectomy*) , chiū tiòh tiám chit ê ióh tī bák-chiu-lāi. Nā-sī nâ-âu cheng, á-sī nâ-âu-lāi ū sió-khóa chhiú-sút ê cheng chhin-chhiūⁿ bán chhui-khí, tiòh chiong chit ê ióh ká i boah, á-sī tiòh ēng chù-siā-khì chiong chit hō ióh chù-siā tī liám-mòh ē-tóe.

Nā-sī tī phê-bah ê téng-bīn ū chhiú-sút ê cheng, tiòh chiong *cocaina* chù-siā tī phê-bah ē-tóe; in-ūi chit ê ióh tī phê-bah téng-bīn ê khui-lát sī khah bán. Chhòng liáu-āu tiòh theng-hāu gō hun-cheng-kú chiah m̄-chai thiàⁿ.

Nā-sī chhui-lāi in-ūi chiah sit-bút, á-sī nâ-âu thun mih òe thiàⁿ ê cheng, tiòh ēng chit ê ióh chit liáp, tī bē chiah mih ê tãi-seng, kām hē chhui-lāi, bán bán thun-lóh-khì; á-sī ēng chit tē sòe tē ê mí-hoe ùn tām-pòh chit ê ióh-chúi, boah tī phòa-nōa ê só-chāi iā hó; chóng-sī tiòh chiàu i-seng ê bēng-lēng chiah thang ēng. Chit hō *cocaina* ê ióh kè-chiⁿ chin kùi, só-í beh ēng ê sī, tiòh sió-sim chún-chat, m̄-thang phah-súg.

Koh ū chit cheng ê bâ-chui-ióh miá kiò *ethyl chloride*. Nā-sī pūn tī phê-bah ê téng-bīn, òe ū hit hō put-chí liang-léng ê khui-lát, hō phê-bah tàng kàu pīⁿ pēh, i ê bâ-pì ê khui-lát, pí *cocaina* khah bô kú; chit-ê kiò-chòe hân-léng-bâ-chui. Ū-sī i-seng bat ēng *ethyl chloride* hō pīⁿ-lâng phīⁿ, chòe sió-khóa chhiú-sút ê lō-ēng, m̄-kú khah bô thò-tòng.

Nā-sī ká pīⁿ-lâng ēng kiók-pō-bâ-chui-ióh, m̄-bián khah-chá pī-pān; nā hō pīⁿ-lâng phīⁿ chōan-sin-bâ-chui-ióh (khùn-ióh) , chiū tiòh pī-pān chin chōe hāng ê sū.

Khah-siông só ēng ê chōan-sin-bâ-chui-ióh ū saⁿ khoán, chiū-sī (1) *chlorolorm*, (2) *ether*, kap (3) *A. C. E. mixture*, chiū-sī *alcohol*, *chloroform* kap *ether* chham chòe tui.

Ko-lô-hong sú-iōng-hoat (哥羅方使用法, *Adminisuation of chloroform*) .

Bút-lí-ték-īⁿ-chit (物理特異質, *Physical properties*) : Ko-lô-hong sī bâ-chui-ióh ê chit lūi. Sī siók tī liú-tōng-bít. Pí-tāng 1.49. I ê bī sī tiⁿ, kap ték-piát ê phīⁿ-bī. Ēng chhi-giām-chóa (*litmus paper*) , hit ê hóan-èng bô sng iā bô kiⁿ, chiū-sī tióng-lip-sèng (中立性, *neutral*) . Nā cheng-hoat (蒸發, *evaporate*) , bô chhun-mih tī-teh, chiū-sī bô ùi-liú-bút (遺留物, *residue*) , chham chheng-chēng-liú-sng (清淨硫酸, *pure sulphuric acid*) , bô sek-tī. Nā chham siau-sng-gùn (硝酸銀, *argenti nitras*) chiū bô tīm-tián-bút (*precipitate*) .

Khì-kū ū kúi-nā cheng. Ū chit khoán kī-khá ték-piát ê khì-kū, chóng-sī khah hó tiòh ēng bīn-kun, á-sī ké-bīn; chit ê ké-bīn sī nī-pò khàm thih chòe ê kè. Ké-bīn tiòh kè-sáh, iā ké-bīn ê pò tiòh ták pái òaⁿ chheng-khì chòe pīⁿ-lâng ê lō-ēng (tē 257 tô) .

Kī-sút (技術, *Technique*) : Pīⁿ-lâng tiòh tó-teh. Nā bô, teh hō phīⁿ bâ-chui-ióh ê sī, i ê huìh òe tui-lóh kàu pak-tó, lī-khui náu kap sim, ti-kàu náu-pīn-hiat, lâng òa ké-sí (假死, *syncope*) .

Tiòh seng ēng *vaseline* boah tī i ê bīn, tī-hông ko-lô-hong thng-tiòh pīⁿ-lâng.

Ko-lô-hong tiòh múi pòⁿ hun-cheng tih 20 chí 30 tih, tī ké-bīn ê lāi-bīn pêng, chiah ùn-ùn-á kún-óa pīⁿ-lâng ê bīn. Teh hō phīⁿ bâ-chui-ióh ê sī, kiò i sng 1, 2, 3, 4, chiap-sòa hiah ê só-jī, kàu m̄-chai-lâng. Nā án-ni chòe, i ê hō-khip khah òe ùn-ùn-á. Tiòh án-ni hō i chiap-sòa kàu ti-kak-thoat-sit (知覺脫失, *anaesthesia*) .

Múi pòⁿ hun-cheng tiòh tih tú-tú kàu-giáh thang hō i chiàu ti-kak-thoat-sit, chóng-sī m̄-thang kè-thâu. Ké-bīn tiòh sī-siông kiáh tī chhiú-nih, m̄-thang pàng hē pīⁿ-lâng ê bīn-téng.

Tiòh chấp hun sió-sim, khòaⁿ i ê hơ-khip, mēh-phok, bīn-sek, tông-khóng, ũ lóng-chóng hó-sè, in-ūi ũ-sí khòaⁿ pīⁿ-lâng ê chêng-hêng, chhin-chhiūⁿ bô sím-mih tái-chí, chóng-sī hơ-khip hut-jiân thêng-chí.

Ti-kak-thoat-sit ê chêng-chōng, kap khoán-sit ũ hun-chòe sì chām :

Tē it chām : Thàng-thiàⁿ-bâ-pì (疼痛麻痺, analgesia) . Lâng ài tín-tāng khauh-khauh-ngiáuh, thó-khùi, sàu. Bák-chiu chhut kim-kong-chhiⁿ, hī-khang khòng-khòng háu. Tī chit chām bô sím-mih chai thiàⁿ, iū-góan iáu-bē m̄-chai-lâng.

Tē jī chām : Khah-khin ti-kak-thoat-sit. Put-séng-jīn-sū, ài chhut lát tín-tāng. Lōan-lōan liām. Bīn òe tng âng-sek. Tông-khóng-sàn-tāi (瞳孔散大, dilatation of pupil) , tông-khóng ũ kng-sòaⁿ ê hóan-èng. Chit hō hóan-èng, chiū-sī nā ēng chiú ká i jia-teh, chiú chiah kiu cháu, tông-khóng òe chhun-kiu.

Tē saⁿ chām : Chiáu ti-kak-thoat-sit. Hơ-khip ũn-ũn-á, koh chiáu chhù-sū. Tông-khóng-siu-siok (瞳孔收縮, contraction of pupil) . Tông-khóng ê hóan-èng khah bān. Kak-mòh ê hóan-èng bô-khi. Chit hō kak-mòh hóan-èng, chiū-sī nā ēng chng-thâu-á khin-khin bong-tiòh kak-mòh, gán-kiám chiū háp-óa. Bák-chiu òe tng lòh kē. Kun-bah pàng sang (relaxation) . Mēh-phok pēng-sūn, chóng-sī khah **sió-nóng-hi**.

Tē sì chām : Bâ-chùi-iòh kè-liōng. Chit-ê sī gúi-hiám ê sī-kí, m̄-thang tiâu-kò-ì chiong bâ-chùi-iòh hō i kàu án-ni. Hơ-khip bô chhù-sū, iā òe thêng-chí, mēh-phok-hi-jiók, pìⁿ-chiáⁿ put-kui-chek-mēh, á-sī chiú-mēh tiām-tiām. Tông-khóng put-chí sán-tāi, bô kng-sòaⁿ ê hóan-èng. Bīn-sek chhiⁿ-lâm-sek, á-sī bīn-lek-sek. Ū-sí chhin-chhiūⁿ pēng-siōng bô koh-iūⁿ, hut-jiân-kan chiū khí chit-ê tē sì chām ê chêng-chōng.

Seng-lí-hák : Tái-seng chiong ko-lô-hong hō pīⁿ-lâng, kúi hun-kú ê tióng-kan, tióng-chhu-sín-keng-pō (中樞神經部, nerve centre) siū-tiòh chhi-kek, âu-lái sîn-keng-sèng-tím-ut (神經性沉鬱, nerve depression) . Nā bâ-chùi-iòh kè-liōng, tái-seng hơ-khip-tióng-chhu-sín-keng-pō (respiratory centre) siū bâ-pì, âu-lái sim-chōng-tióng-chhu-sín-keng-pō (circulatory centre) iā bâ-pì.

Ko-lô-hong sú-iōng ê sī, tông-khóng ê khoán-sit sī put-chí iàu-kín, chiáu ē-bīn :

1. Tái-seng sī tông-khóng-sàn-tāi. Chit-tiáp ũ kng-sòaⁿ ê hóan-èng.
2. Âu-lái tông-khóng-siu-siok.
3. Bâ-chùi-iòh kè-liōng ê sī, tông-khóng put-chí sán-tāi; bô kng-sòaⁿ ê hóan-èng.

Tông-khóng-sàn-tāi ê gôan-in ũ sì khoán :

1. Ti-kak-thoat-sit bô chiáu-pī. Tông-khóng ũ kng-sòaⁿ ê hóan-èng.
2. Âu-thò.
3. Ko-lô-hong kè-liōng. Tông-khóng bô kng-sòaⁿ ê hóan-èng.
4. Hơ-khip-at-chí (呼吸遏止, apnoea) tì-kàu kè-sí.

Tông-khóng-sàn-tāi, iā bô kng-sòaⁿ hóan-èng, sī tē it iàu-kín, iā tē it gúi-hiám ê tiâu-thâu. Chit hō sán-tāi ê khoán-sit, sī chhin-chhiūⁿ ēng atropina iòh tiám bák-chiu-lāi, put-chí khui-khoah, koh bōe tín-tāng. Chit khoán tông-khóng ê gôan-in ũ saⁿ hāng :

1. Ko-lô-hong kè-liōng.
2. Hơ-khip-at-chí, tì-kàu kè-sí.
3. Hóan-èng tông-khóng-sàn-tāi, (reflex dilatation of pupil) ; chit-ê sī chiú-sút ê sī, ti-kak-thoat-sit bô chiáu-pī, lái chòe chiú-sút; chhin-chhiūⁿ hō kong-bùn-koat-iok-kun (肛門括約筋, sphincter ani) khok-tōa, chiū tông-khóng òe sán-tāi. Chit hō 1 chì 3 ê tī-liâu-hoat, sī bâ-chùi-iòh tiòh thêng-chí; tiòh ũ-pī chòe jīn-kong-hơ-khip (人工呼吸) , kiaⁿ-liáu hơ-khip-thêng-chí.

Hơ-khip-thêng-chí ê gôan-in :

1. Kun-bah keng-lōan, **gók-kut** kap heng-khám ê kun-bah keng-lōan.
2. Chih ka-láuh kàu âu-bīn, chór-tōng âu-thâu-ian-thâu-kháu.
3. Siaⁿ-mng (聲門, glottis) keng-lōan.
4. Mih chhin-chhiūⁿ huìh, liām-ék, nōa-ék, īⁿ-bút, jip âu-thâu-lāi.
5. Ko-lô-hong kè-liōng.

Ti-kak-thoat-sit bô **chiâu-pī** ê sī, ũ kúi-nā khoán ê chêng-chōng kap chōng-thài, i ê tī-liâu sī tiòh chiong khah-chōe ko-lô-hong hō i, chiū-sī :

1. Lâng khah kiaⁿ, á-sī gín-á teh háu.
2. Ài-thò á-sī áu-thò.

Ti-kak-thoat-sit chiâu-pī ê sī, ũ kúi-nā khoán ê chêng-chōng kap chōng-thài, i ê tī-liâu, sī tiòh chiong bâ-chùi-iòh thêng-chí, chiū-sī :

1. Hơ-khip-at-chí, á-sī ké-sí. Tāi-seng hơ-khip-thêng-chí, āu-lâi mēh-phok bong bô.
2. Chín-tōng, á-sī chhut-huih put-chí chōe.
3. Bâ-chùi-iòh kè-liōng.

Lâng phīⁿ ko-lô-hong lâi sí ê gōan-in :

1. Tē it, á-sī tē 2 chām ê sí, chiong ko-lô-hong siuⁿ chōe, siuⁿ kín hō i phīⁿ. Pīⁿ-lâng nā pîn-hiat, á-sī lóan-jiók chít hō, iáu khah khòai.
2. Chhiú-sút ê sí-kan nā khah kú-ê, ko-lô-hong kè-liōng.
3. Pīⁿ-lâng the, tì-kàu ké-sí.
4. Pīⁿ-lâng ti-kak-thoat-sit khah khin ê sí, chòe chhiú-sút, tì-kàu sim-chōng-hóan-siā-thêng-chí (心臟反射停止, *reflex cessation of heart*).
5. Hơ-khip-thêng-chí.
6. Chhiú-sút liáu, lâng cheng-sîn liáu-āu, hō ko-lô-hong tiòng-tòk (*late chloroform poisoning*)

Ko-lô-hong sú-iōng ê sī, kip-piàn-sū (急變事, *emergency*) ê tī-liâu-hoat :

1. Ti-kak-thoat-sit khah-khin ê sí, ké-sí á-sī sim-lát-sit-pāi (心力失敗, *Cardiac failure*) : Hō thâu-khak pí eng-khu khah kē. Chiàu i-seng só hoan-hù ê iòh, *strychnine*, phê-ē-chù-siā, 0.3 cc; *ether* phê-ē-chù-siā 1.0 cc chì 2.0 cc; *brandy*, tít-tng-kòan-jip 30.0 cc. Jîn-kong-hơ-khip. Pīⁿ-lâng nā khah hó, chhiú-sút tiòh thêng-chí, thêng-hāu kàu ti-kak-thoat-sit chiâu-pī, chia thang chòe.
2. Hơ-khip-ùi-lân : Chó-tòng ê mih tiòh seng tū-khì. Hā-gók-gū tiòh sak chìn-chêng (tē 255 tō). Chhùi khui. Chhùi-chih tiòh ngòeh tiòh chhut. Tiòh ēng **hái-jiông-khīⁿ** kap mī-hoe chhit ian-thâu hō thām á-sī huih khí-lâi.

Jîn-kong-hơ-khip : Tiòh khiā tī pīⁿ-lâng thâu-khak ê āu-bīn. Tiú-koan-chat ê só-chāi tiòh lāk ân, kiáh kôaiⁿ hō khong-khì thang jip, chia lòh kē óa heng-khám-piⁿ, tī chia tiòh jìh hō khong-khì chhut. Tiòh án-ni chòe, múi hun-cheng 15 pái, m̄-thang siuⁿ kín. Só iàu-kín-ê chó-tòng mih, tiòh seng tū-khì; iā chhùi tiòh khui, chih ngòeh tiòh chhut, hō khong-khì lī-piān chhut-jip.

Ti-kak-thoat-sit liáu-āu ê tī-liâu-hoat ũ kì tī tē 400 bīn.

Chhiú-sút ê sí-kī tē it hó sī chá-khí-sí 8 chì 11 tiám-cheng, in-ūi pīⁿ-lâng tú-á khùn-chhiⁿ, cheng-sîn khah chiok; m̄-bián thêng-hāu kui jit; koh chít hāng sī chhiú-sút liáu nā ũ sim-mih tãi-chì, khah khòai pān, mī-sí hùi-khì. Iā chá-khí-sí chhiú-sút-chiá khah bô ià-siān, khah òe chòe-tit. Sui-bóng sī án-ni, ũ-ê i-seng ài ē-pō-sí chhiú-sút.

Tiòh ũ-pī chhiú-sút-sek kap chhiú-sút-tâi ê hoat, sī chiàu ē-bīn : Chhiú-sút-sek ê un-tō eng-kai tiòh 70°F chì 75°F. (21.1°-24°C.). Bô lūn tang-thiⁿ, á-sī hē-thiⁿ, lóng tiòh pī-pān hé-lô, in-ūi sio-chúi kap sio ê thán-á, sí-siōng tiòh ēng.

Tāi-seng tiòh chiong chhiú-sút-sek ê m̄ng-thang, hō-siⁿ, chhiúⁿ-piah, tē-pan, kap lâi-bīn ê ták hāng mih, lóng ēng sat-būn kap sio-chúi sóe hō i chheng-khì; jiân-āu ēng siau-tòk-iòh-chúi (*lotio acidi carbolici* 1-40) chhit hō chheng-khì; hé-lô, ian-tāng iā lóng tiòh siu-chéng. Kìⁿ-nā chhiú-sút ēng ê mih, lóng m̄-chún siu tī chhiú-sút-sek-lâi. Tiòh lēng-gōa siat chít keng tī piⁿ-á, beh khng hiah ê mih.

Chhiú-sút-tâi tiòh hē tī sek-lâi tē it kng ê só-chāi, m̄-thang khng tī cháh àm, ũ iáⁿ ê só-chāi.

Chhiú-sút-tâi tiòh ũ 6 chhiòh tng, 2 chhiòh khoa, 3 chhiòh kôaiⁿ. Ū-sí chhiú-sút-tâi m̄-ài hō ũ-léng-khì, tiòh ēng **lâm-thng** chòe chít-ê tóe chúi ê khì-kū, lâi hē tī tãi-téng; lâi-bīn tóe sio-chúi, tiòh 120 tō F. (49°C.). Chhiú-sút-tâi tiòh seng ēng sat-būn kap sio-chúi sóe, āu-lâi, *lotio acidi carbolici* 1-40 chhit, chia chhit hō i ta.

Chhiú-sút-tâi hit téng-bīn nā chhu thán-á sī khah hó, in-ūi pīⁿ-lâng tó siuⁿ kú òe siⁿ **jiòk-siong**; koh só chhu-ê, nā khah kâu tām-pòh, iā m-bián hō sio-chúi ê khi-kū sio-tiòh, á-sī thng-tiòh pīⁿ-lâng. Thán-á-téng tiòh chhu chit niá phē-toaⁿ, phē-toaⁿ ê téng-bīn chiah chhu iū-pò, iū-pò-téng koh chhu chit niá phē-toaⁿ. Phē-toaⁿ-téng tiòh hē nng saⁿ ê sio-chúi-kòan, chiah-ê iáu-bē chhiú-sút toh thèh-khì.

1. Tiòh ū-pī nng tè toh thang hē ke-si kap phūn.
2. Koh chit tè toh chòe **si-bâ-chúi-chiá** ê lō-ēng.
3. Koh chit tè toh beh hē pau-siong-liâu.
4. Chiah ê toh, tiòh ēng sat-būn kap sio-chúi sóe chheng-khì, jiân-āu chiong *lotio acidi carbolici* 1-40 ká i chhit, āu-lāi ēng siau-tòk ê bīn-kun khàm-teh.

Si-bâ-chúi-chiá ê toh-téng tiòh ū-pī :

1. Ké-bīn kap chúi-nī-pò, á-sī sím-mih ték-piát ê khi-kū beh hō pīⁿ-lâng bâ-chúi-iòh.
2. Khui-chhùi-khì, chíh-khîⁿ.
3. Háí-jiông-khîⁿ 2 ki, kap mī-kiú beh chhit ian-thâu kap chhùi.
4. Chú-siâ-khì 2 ki. Chit ki ê lāi-bīn tiòh tóe *brandy*, koh chit ki tiòh ū *strychnina*.
5. *Ether, chloroform, alcohol*.
6. Chit-ê siu-thò-khì, chit tiâu bīn-kun thang tī-hông áu-thò.
7. Nā-sī chhùi-lāi, á-sī nâ-âu-lāi ê chhiú-sút, ū-sī tiòh ēng peng lái chí huìh.
8. Chit kòan sòe kòan tóe siau-tòk *vaselinum*.
9. Chit kòan *lotio acidi borici*, kap tiám-gán-khì, kiaⁿ-liáu bô-tiuⁿ-tī tiám *chloroform* tī bák-chiu-lāi, beh liám-piⁿ sóe bák-chiu.

Chhiú-sút-chiá ê toh-téng tiòh ū chiah ê mih :

1. Tóe ke-si ê siau-tòk-pôaⁿ. Chit hō siau-tòk pôaⁿ ū-sī ta, ū-sī tóe *lotio carbolici* 1-40. Chit-ê sī chiàu chhiú-sút-chiá ê ì-kiàn (tē 261 tō) .
2. Phūn tóe siau-tòk-iòh-chúi, *lotio carbolici* 1-100, *lotio hydrarg. perchlor.* 1-2,000, chòe thōa chhiú ê lō-ēng. Kôaⁿ-thiⁿ ê sí chit ê chú tiòh lâ-lún-sio.
3. Pôaⁿ tóe tōng-mèh-khîⁿ. Tiòh ū *lotio carbolici* 1-40.
4. Pôaⁿ tóe hông-háp-sòaⁿ.

Iā tiòh ū-pī chiah ê mih :

1. Siau-tòk-pau-siong-liâu, mī-se, mī-hoe, iū-chóa, pheng-tòa, chhit-pò, siau-tòk-i, siau-tòk-bīn-kun kàu-giáh chōe.

2. Siau-tòk-iòh-chúi :

Lysol.....1-200.

Lotio hydrargyri perchloridi...1-200.

Lotio acidi carbolici.....1-40.

Tinctura iodi á-sī lotio iodi.

3. Iám-chúi chū-jip-hoat ê ke-si, kap siau-tòk-iám-chúi.
4. Kúi-nā kòan kún-chúi, léng-kún-chúi; thih-tê-kó thang hō chú chhiâng-chāi kún.
5. Sat-būn kap 4 ki kè-sáh ê bín-á.
6. Chím-thâu, soa-tē-á.
7. Nng niá thán-á, nng niá iū-pò, á-sī iū-chóa, hē tī hé-lô-piⁿ hang hō sio; m-thang sio-tiòh.
8. Nng tè í-thâu; **chit** tè beh hō chhiú-sút-chiá teh chòe tiòh chē-teh ê chhiú-sút thang chē; koh chit tè beh hō si-bâ-chúi-chiá thang chē.
9. Nng tè pôaⁿ tōa tè beh hē ke-si ê lō-ēng.
10. Sóe-chhiú-phūn saⁿ-ê, beh tóe siau-tòk-iòh-chúi, hō i-seng kap chō-chhiú sóe chhiú. Phūn saⁿ-ê, i ê tit-kèng chha-put-to chit chhiòh.
11. Lâng-pôaⁿ 6-ê, ū-ê tōa, ū-ê sòe, beh hē kiaⁿ-lâng ê mih.
12. Chú-tháng saⁿ kha.
13. Chú-pân tōa kap sòe 6 ki, beh tóe léng-kún-chúi.

Só beh ēng ê pôaⁿ, phūn, hiah ê mih tiòh tãi-seng kè-sáh 15 hun-kú. Nā-sī bô kàu-giáh tōa ê tiáⁿ thang kè-sáh, tiòh chiàu kì tī ē-tóe :

1. Ēng sat-būn kap sio-chúi sóe.
2. Ēng *lotio acidi carbolici* 1-20 ká i chhit.
3. Ēng ta ê siau-tòk bīn-kun chhit hō-ta.
4. Ēng hé-chiú tām-pòh thīn tī phūn-lāi, tng hō chiân tâm, chhu-ê tiòh koh piáⁿ tī chiú-kòan.

5. Phùn-lāi ê chiú tiám hō i tòh, m̄-kú tiòh sòe-jī m̄-thang sio-tiòh ka-kī. Nā án-ni chòe, phùn ê lāi-bīn lóng siau-tók.

Nā phâng siau-tók ê phùn, chhiú m̄-thang bong-tiòh lāi-bīn, phâng gōa-bīn chiū hó.

Nā án-ni bēng-pék, tiòh ēng siau-tók-iòh-chúi piáⁿ tī phùn-lāi. Nā bō beh liám-piⁿ ēng, tiòh chiong phùn péng phak-teh, tī í-keng kè siau-tók ê bīn-kun chhu-teh ê toh-téng.

Nā-sī sáh po-lê-kòan, po-lê-poe ê lūi, tãi-seng tiòh chiong sio-chúi hō tīⁿ, chiah thang lok-lòh-khì kún-chúi-nih. Nā po-lê iáu léng-léng, hut-jiân hē-lòh kún-chúi-nih, liám-piⁿ chiū phòah-khì, só-í tiòh chiàu téng-bīn ê hoat-tō lāi sáh, chiū bōe phòah-khì. Nā ū bōe kham-tit sáh ê mih, eng-kai ēng sat-būn kap sio-chúi lāi sóe chheng-khì, chiah ēng *lotio acidi carbolici* 1-20 lāi chìm 15 hun-kú, siau-biát hiah ê bī-seng-bút.

Chhiú-sút ê tãi-seng tiòh ēng biát bī-seng-bút ê hoat-tō hō bī-seng-bút lóng bō, chiah m̄-bián hō i cháu jip siong-chhiú lāi siⁿ-thòahⁿ hòah-lâng. Ták hāng mih nā òe kè-sát-tit, chit ê hoat-tō sī khah khòai, m̄-kú ū-ê mih nā kè sáh òe pháihⁿ-khì. Tiòh chiong chit káu tōa tiáⁿ, hō hit hō beh kè sáh ê ke-si òe chiàu im-tiòh chúi. Chúi-nih tiòh lok *sodii bicarbonas*.

Sodii bicarbonas...7.0 grms.

Chúi.....1,000.0cc

Chit ê hoat-tō ū nng hāng ê lō-ēng chit hāng sī hō ke-si bōe siⁿ sian, koh chit hāng, sī chúi kap *sodii bicarb.* kún ê un-tō, pí pēng-siōng chúi kún ê un-tō, sī khah kòaiⁿ, só-í biát bī-seng-bút ê khui-lát ū khah kiōng.

Pēng-siōng-sī sáh ū cháp hun-kú, chiu kàu-giáh, m̄-kú nā ke-si í-keng kè bī-seng-bút ê kiaⁿ-lâng tiòh sáh jī-cháp hun-kú. Tiòh thèng-hāu chúi í-keng kún, chiah chiong ke-si lāi lok hit lāi-bīn.

Ke-si iáu-bē sáh tiòh tãi-seng ēng léng-chúi, sóe kiaⁿ-lâng kap huìh hō chheng-khì; nā ū boah iú, hit-ê tiòh chhit. Ke-si ê siau-tók-khì nā-sī ū kòah lāu-pôahⁿ-ê, ke-si tiòh seng hē hit lāi-bīn khah lī-piān, iā sáh liáu, thang lián hit ê lāu-pôahⁿ chòe chit-ē phāng-khí-lāi (tē 262 tō). Nā-sī bō lāu-pôahⁿ, tiòh ēng kè-sáh ê ngoeh-á ngoeh-khí-lāi pái chòe-cháⁿ. I-seng ū-sī ài beh chiong ke-si hē tī siau-tók-iòh-chúi-lāi (*lotio acidi carbolici* 1-40), á-sī hē tī kè-sáh ê bīn-kun-nih. Ke-si m̄-thang hē tī *lotio hydrarg. perchlor.*, in-ūi lāi-bīn ū súi-gūn, òe hō ke-si tng σ-sek.

Lāi ê ke-si chhin-chhiūⁿ to, ka-to tiòh chìm hē tī 80 *per cent. alcohol* cháp hun-kú. Nā-sī ài khah kín, tiòh chìm tī tē it kàu ê *acidum carbolicum* nng hun-kú. Chiah tū kún-chúi tiap-á-kú. Nā-sī beh sáh to, ka-to, á-sī chū-siā-khì, tiòh seng ēng pò ká i pau, tí-hông kháp-tiòh pát mih píⁿ tun. Chhiū-leng-kng m̄-thang kap ke-si saⁿ-kap sáh, in-ūi nā án-ni ke-si òe tng σ-sek.

Chhiú-sút thīⁿ ê sòahⁿ chhin-chhiūⁿ gūn-sòahⁿ, niú-á-tng-sòahⁿ, si-sòahⁿ, se-sòahⁿ, tiòh ēng kè-sáh ê hoat. Si-sòahⁿ á-sī se-sòahⁿ eng-kai tãi-seng tīⁿ tī po-lê-kng, chóng-sī tīⁿ nng ián chiū hó. Sáh pòahⁿ tiám-cheng liáu-āu, chiah hē lī po-lê-pân-lāi, iā tiòh chiong *lotio acidi carbolici* 1-40 ê siau-tók-iòh-chúi tóe tī pân-lāi kàu hō móah, khám hō bát. Chit hō sòahⁿ nā chiáp-chiáp kè-sáh òe nōah-khì, só-í m̄-thang chòe chit-ē sáh siuⁿ chòe.

Niau-tng-sòahⁿ, iúⁿ-tng-sòahⁿ, *kangaroo*-kiān-sòahⁿ, nā ēng chúi lāi sáh òe pháihⁿ-khì, só-í tiòh ēng tēk-piát ê hoat-tō. Eng-kai tãi-seng tīⁿ tī po-lê-kng, chit ián chiū hó, iā m̄-thang tīⁿ ân. Tī po-lê-pân-lāi tiòh ū chit hō siau-tók-iòh-chúi:

Alcohol 60 per cent......85.0

Tincture of Iodine..... 15.0

Chiong iúⁿ-tng-sòahⁿ chiàu chìm-tiòh chit hō iòh ū poeh-jit-kú, chiah thang ēng. Nā koh khng tī chit hō *lotio iodii*, chit hō sòahⁿ òe nōah-khì, só-í tiòh khng tī *alcohol* 90%, á-sī *xylo* ê iòh.

Mi-hoe, pheng-tòah, mí-se, bīn-kun, saⁿ, chhit-pò, chhiū-leng-lōng: Pī-pān chiah ê mih ū kúi-nā ê hoat-tō:

1. Kè-sáh: Chit-ê sī hó, m̄-kú bīn-kun, mí-hoe, nā tâm khah m̄-hó; iā koh chit hāng, nā ēng hit hō tâm ê pò, lāi khám siong-chhiú, òe khah khòai siⁿ bī-seng-bút.
2. Ēng *lotio carbolici acidi* 1-20 lāi chìm saⁿ-cháp hun-kú.
3. Tâm ê jiát-khì: Chit ê hoat-tō sī kài hó, m̄-kú tiòh ēng chit khóan tēk-piát ê siau-tók-khì kiò-chòe kòaiⁿ-ap-lék-cheng-khì-siau-tók-khì (高壓力蒸氣消毒器). Chit ê hoat-tō kiò-chòe, kòaiⁿ-ap-lék-cheng-khì-siau-tók-hoat. Ap-lék òe hō siau-tók-khì-lāi ê cheng-khì ê un-tō khah kòaiⁿ (tē 263 tō).

Siau-tók pau-siong-liáu ê hoat:

1. Tùi chít kng ê mî-se ka chít tè khí-lâi tiòh chih saⁿ sì têng ê kâu; ù-ê tiòh sù-hong-hêng, ù-ê tiòh tng-hong-hêng. Tiòh ēng kúi-nā tè chòe chít-ê sió pau, iā ēng lēng-gōa chít tè mî-se lâi pau, ēng pín-chiam kā kit. Gōa-bīn pín chít liâu chóa, chiah siá pau-lâi sī sím-mih.
2. Mî-hoe iā tiòh án-ni ka, iā pau.
3. Pheng-tòa iā tiòh pī-pān.
4. Lóng tiòh hē tī chít-ê tēk-piát siau-tók-phín-thú-chô-nih (tē 264 tô) .
5. Chiong thú-chô hē tī kôaiⁿ-ap-lék-cheng-khì-siau-tók-khì ê lâi-bīn. Chiàu hoat-tō tiòh tī hia, tùi chú kún liáu-āu, chiáⁿ tiám-cheng-kú. Siau-tók ê sī tiòh khui thú-chô-chhiūⁿ ê thong-khì-khang hō cheng-khì òe tit jip kàu lâi-bīn. Siau-tók liáu-āu, thong-khì-khang tiòh liâm-piⁿ koaiⁿ bát.
6. Nā beh òaⁿ pau-siong-liâu, sī kah hó tiòh kah chá chiong só beh ēng ê pau-siong-liâu chòe chít pau lâi siau-tók, chiah ēng; nā bô, kiaⁿ-liáu khui chít pau ēng bô liáu ê sī, só chhun-ê òe hō bī-seng-bút jip. Chòe án-ni kah-chòe kang, chóng-sī kah thò-tòng. Chòe chít-ē pī-pān kúi-nā pau iā thang.
7. Pau-siong-liâu siau-tók liáu tiòh ēng chít liâu chóa hong. Chít ê chóa nā bô phò, ù pīn-kù hō i-seng chai siau-tók liáu bô koh khui.

Hái-jiông sī hiân-chhú-sī hán-tit ēng-ê, iā bōe sáh-tit. Pī-pān hái-jiông ê hoat sī chiàu ē-bīn:

1. Tāi-seng tiòh ēng chhâ-thui lâi kòng, hō hái-jiông-lâi ê chiòh-he-chít, lóng phò chhùi-chhùi. Ēng sio-chú sòe kúi-nā pái, phak hō i ta, chiah koh phah-pōaⁿ koh iô hō hit ê chhùi-chhùi ê chiòh-he-chít khí-lâi.
2. Pī-pān *acidum hydrochloricum* ê iòh-chú 1-60 chìm 12 tiám-cheng-kú, beh iūⁿ-kái chiòh-he-chít.
3. Ēng sio-chú kap *sodii carbonas* (*washing soda*) , sòe kúi-nā pái, kàu teh ēng lâi sòe ê chú sī chheng-khì.
4. Ēng *potassii permanganas* ê iòh-chú 1-20, chìm 15 hun-kú, ēng chhiú tiāⁿ-tiāⁿ chūn.
5. Ēng sio *acidum oxalicum* ê iòh-chú 1-12 chìm kàu hit ê chí-sek lóng bô-khì. Chít-ê sī put-chí tók ê iòh, só-í tiòh sió-sim.
6. Tiòh sòe chhiú lâi kò siau-tók ê chhiū-leng-lông, iā ēng léng-kún-chú koh sòe hái-jiông, sòe kah chim-chiok, iā kàu-giáh chòe pái hō chheng-khì.
7. Ēng *lotio hydrarg. perchlor.* 1-1,000 chìm 24 tiám-cheng-kú. Jiân-āu tiòh thèh-khí-lâi (chhiú tiòh chheng-khì, iā kò siau-tók ê chhiū-leng-lông) , chūn, khng tī *lotio acidi carbolic* 1-20. Iáu-bē beh ēng, tiòh ēng siau-tók ke-si thèh-khí-lâi, chiong sio ê siau-tók-chú, á-sī iâm-chú sòe saⁿ sì pái.

Ēng liáu-āu sòe ê hoat:

1. Ēng léng-chú sòe hō lóng-chóng ê huìh khí-lâi.
2. Ēng léng-kún-chú kap *sodii carbonas* 1-80 chìm nng tiám cheng-kú.
3. Chiong siau-tók-chú, sòe koh chūn gō lāk pái. Ēng *lotio acidi carbolic* 1-20 ká chìm-teh khng.

Pī-pān-chhiú: Chhiú-sút ê sī, nā i-seng ài kah khàn hō thè i chng chiam, á-sī hòat-lòh ke-si, khàn-hō ê chhiú tiòh chiàu i-seng hit khoán pī-pān. Chng-kah tiòh siông-siông ka hō té. Chng-kah-phāng sī sòe oh-tit chheng-khì ê só-chāi. Chhiú-ng pih hō kôaiⁿ. Chng-phok (前膊, forearm) kap chhiú-chiúⁿ, ēng kè-sáh ê bín-á, sio-chú kap sat-bún sòe hō chin chheng-khì. Sòe ê sī siông kín tiòh gō hun chì chấp hun-kú. Chiah chìm tī siau-tók-iòh-chú (*lotio hydrargyri perchloridi* 1-2,000 á-sī 1-4,000) , iā koh chìm tī *alcohol* kap *lotio hydrargyri perchloridi*. Sòe chheng-khì liáu-āu, tiòh sió-sim, m̄-thang koh bong bô chheng-khì ê mih, kiaⁿ-liáu ù bī-seng-bút; iā m̄-bián chhit ta. Teh chhiú-sút ê sī, tū-khì i-seng kap chō-chhiú ê chhiú, í-kíp pīⁿ-lāng ê phē-bah, kap ke-si, sòaⁿ, mî-hoe, pheng-tòa, bīn-kun, siau-tók-i, chiah ê mih í-gōa, kī-ù ták ēng ê mih lóng bōe bián-tit ù bī-seng-bút. Só-í nā-sī chhiú ù bong pát mih, tiòh koh sòe hō chheng-khì, chiah òe pang-chān chhiú-sút ê **tāi-chì-tit**. Sòe chhiú liáu tiòh chhng siau-tók-i, iā tī siau-tók-bō-á.

Tī chia beh chiap-sòa kóng: Pī-pān pīⁿ-lāng beh chhiú-sút. Khàn-hō tī chhiú-sút-sek. Chhiú-sút liáu ê bīn-chhng. Chhiú-sút liáu ê tī-liáu. Ōaⁿ pau-siong-liâu ê hoat-tō.

Pī-pān pīⁿ-lâng thang chhiú-sút: Nā-sī khah tōa ê chhiú-sút chêng, khàn-hō iàu-kín tiòh m̄ng pīⁿ-lâng khòaⁿ thang chiong chhiú-sút ê chêng-hêng kā i ke-lāi ê lāng kóng, á-sī kā i ê chhin-chhiáⁿ pêng-iú kóng, á m̄-thang. Chóng-sī pīⁿ-lâng ê khiā-ke á-sī pêng-iú só tōa ê só-chāi khah kùn tī i-īⁿ, in chū-jian ka-kī òe lái.

Tē it iàu-kín, nā pīⁿ-lâng khí-chhō kàu i-īⁿ ê sī, tek-khak tiòh m̄ng i khiā-khí tī sím-mih só-chāi, iā tiòh siông-sè kì tī phō-nih, m̄-thang sūi-piān ēng chóa, tiòh ũ lēng-gōa siat teh kì-ê. Koh tiòh m̄ng khòaⁿ i só kóng ê só-chāi, ũ sím-mih lāng tī-teh á-bô, in-ūi ũ-sī pīⁿ-lâng só kóng ê só-chāi bat chhē bô lāng, **só**-i tiòh m̄ng bēng-pék, siông-sè lái kì tī phō-nih hō i chheng-chhó. Chit ê tãi-chì ài tãi-seng m̄ng, in-ūi nā chhiú-sút pīⁿ liáu-āu pīⁿ-lâng ê khoán-sit ũ-sī chin gūi, chiū m̄-thang ēng chit ê òe m̄ng i. Chiū-sī pīⁿ-lâng bô gūi-hiám iā eng-kai tiòh tãi-seng m̄ng, in-ūi nā siū chhiú-sút liáu chiah m̄ng i, pīⁿ-lâng òe giâu-gí, kiaⁿ-liáu i ê pīⁿ sī gūi-hiám. Iā sòa m̄ng i sī ũ jip kàu á-bô in-ūi pīⁿ-lâng ũ-sī ài kìⁿ in ê bók-su, iā sòa m̄ng in siók sím-mih kàu-hōe.

Tiòh ēng hó òe lái an-ūi pīⁿ-lâng, m̄-thang hō i kiaⁿ. Khàn-hō nā bat tú-tiòh ũ lāng ũ siāng pīⁿ lái hó, tiòh kā pīⁿ-lâng kóng hō i khah tōa òng-bāng. Iā nā chai i-seng sī gâu chhiú-sút, án-ni kā i kóng lái hō i an-sim.

Nā beh chhiú-sút ũ hoat m̄ng ê só-chāi, á-sī hit ê hū-kūn, tiòh iàu-kín, tī beh chhiú-sút ê chin-chêng jít bōe sóe-ék ê tãi-seng, tiòh kā i thì hō chheng-khì.

Tī pīⁿ-lâng beh chhiú-sút ê tãi-seng, chit jít tiòh kā i sóe-ék. Ēng sat-būn kap sio-chú, sóe hō chheng-khì. Nā pīⁿ siuⁿ tāng, bōe tit jip ék-tháng, khàn-hō tiòh tī bīn-chhng-nih kā sóe. Tē it iàu-kín ê só-chāi chiū-sī kha, thau-khak, hī-á, tō-chai kap chng-thau-á, í-kip hit ê beh chhiú-sút ê pō-ūi.

Tī pīⁿ-lâng beh chhiú-sút ê tãi-seng, liōng chit jít hit chá-khí hō i chiah sià-iòh; m̄-thang theng-hāu teh-beh àm chiah hō i, in-ūi ài hó khùn ê iān-kò. Tiòh kiám jiō.

Tī beh chhiú-sút ê jít hit chá-khí, kā pīⁿ-lâng ēng *enema saponis* kòan-tng. Tī chia kòan-tng ê lō-ēng ũ nng-khóan: (1) hō tng-lāi ê pùn hā-chhut, (2) sóe tit-tng hō chheng-khì. Khàn-hō tiòh sòe-jī hun-piat tui **sím**-mih iān-kò lái kòan-tng. Nā bô háp tī tng ê chhiú-sút, chiah hā-che liáu, kap kòan-tng liáu, nā hā pùn chōe, sng sī hó ê kiát-kó (結果, *result*). Chóng-sī nā-sī tit-tng á-sī kong-būn chiu-ūi ê chhiú-sút só ài chiū-sī tit-tng hā-chhut pùn liáu-āu tiòh chheng-khì. Hit-tiáp tiòh khòaⁿ só hā-chhut ê chú lāi-bīn ũ lóng chheng-khì á-bô, nā iū-gōan ũ pùn, tiòh koh chit pái kòan-tng. Pùn í-keng hā-chhut, koh chit pái kòan liáu só hā-chhut ê chú nā chheng-khì, sng tit-tng-lāi ũ chheng-khì.

Ū-ê i-seng bô lūn sím-mih chhiú-sút, iáu-bē phīⁿ bâ-chui-iòh, ài kā pīⁿ-lâng kòan-tng; ũ-ê kóng nā sió-khóa ê chhiú-sút m̄-bián kòan-tng, kan-ta hō i chiah sià-iòh chiū hó. Chóng-sī chiah sià-iòh liáu-āu, tiòh m̄ng tãi-piān ũ thong bô; nā bô thong, tiòh kòan-tng, kiaⁿ-liáu chhiú-sút ê sī òe thong. Chiàu kì ē-tóe ê chhiú-sút, tek-khak tiòh tãi-seng kòan-tng, nā teh giâu-gí tiòh m̄ng i-seng tiòh kòan-tng á m̄-bián : khui-pak-sút; thoat-tiōng; tit-tng á-sī kong-būn lái gōa ê chhiú-sút; im-tō lái gōa ê chhiú-sút; jiō-tō á-sī pōng-kong ê chhiú-sút; siōng-chi á-sī hā-chi chhiat-tng-sút; iā chhiú-sút chhin-chhiūⁿ chhui-chih-chhiat-tū, chú-chiⁿ-thé-tiah-chhut, tiòh lóng kòan-tng.

Chit jít í-chêng m̄-thang hō pīⁿ-lâng lim chiah siūⁿ chōe, in-ūi nā chiah siuⁿ chōe, kiaⁿ-liáu phīⁿ bâ-chui-iòh ê sī òe áu-thò, lái hông-hāi-tiòh hō-khip ; iā hō kā i chhiú-sút ê i-seng hui-khì. Nā-sī tī ē-pō nng tiám-cheng ê sī kā i chhiú-sút, put-kò tī téng-pō chap tiám-cheng ê sī, hō i lim tām-pòh hó ê gū-bah-chiap, á-sī 200.0 cc gū-leng. Nā-sī chá-khí 8 tiám beh chhiú-sút, chit hō tiòh khah chá 4 tiám-cheng hō i. Nā-sī iū-gōan chhui-ta, thang hō i lim chit nng chhui chú, pát hāng mih it-khai, m̄-thang hō i chiah. Só-í tī chit sī khàn-hō nā chai i ũ bat chiah pát mih, i tek-khak tiòh kā i-seng kóng, nā bô, kiaⁿ-liáu òe hāi-tiòh sīⁿ-miā.

Nā-sī iáu-bē chhiú-sút ê sī ũ siōng-chhui, hit-ê iáu-bē jip chhiú-sút-sek, tiòh ōaⁿ pau-siōng-liāu, siōng-chhui iā tiòh sóe hō chheng-khì chiah ēng sin ê pau-siōng-liāu lái khàm.

Pīⁿ-lâng iáu-bē phīⁿ bâ-chui-iòh, tiòh khòaⁿ i ê téng sin ê saⁿ, kap ām-kún-niá òe siuⁿ ân bōe, nā kó-jian siuⁿ ân, chiū òe gāi-tiòh i ê hō-khip. Tiòh kā i pàng khah lēng.

Tiòh khòaⁿ i ê chhui-lāi ũ pó ké ê chhui-khí á-bô, thang tī-hông i m̄-tú-hó thun-lòh-khì. Nā ũ, tiòh kah i chhiáⁿ théh-khí-lái.

Nā-sī beh chhiú-sút ê hū-jin-lāng, thang chiong in ê thau-m̄ng pun chòe nng pēng, lái soe pīⁿ chòe nng kì m̄ng-bé, khah m̄-bián hō si-bâ-chui-iòh ê sian-siⁿ hui-khì. Iā tiòh ēng bīn-kun pau á-sī tī ték-piát ê bō-á, hō i ê thau-m̄ng bōe bak-tiòh huih.

Pīⁿ-lâng bê siū chhiú-sút ê tãi-seng, tiòh seng m̄ng khòaⁿ i ũ siá-piān á-bô, nā bô, khàn-hō tiòh ká i-seng kóng, in-ūi ũ-sí i-seng beh ēng tō-jiō-kng hō i siáu-piān. Chit ê jiō tiòh khng hō i-seng kiám.

Pīⁿ-lâng nā-sī hū-jîn-lâng, khàn-hō tiòh seng m̄ng i géh-keng ê sū, in-ūi nā teh-beh lái, sī kah hó theng-hāu géh-keng soah, chiah ká i chhiú-sút.

Pī-pān pīⁿ-lâng ê phê-hu ê hoat : Nā òe ēng-tit, tãi-seng tiòh ká i sóe-ék.

Khàn-hō tiòh chhin-chhiūⁿ i-seng beh chhiú-sút, hit khoán ê sió-sim, tãi-seng chiong i ê chhiú sóe hō chheng-khì, jiân-āu ēng sat-bùn kap sio-chúi, chiong beh chhiú-sút ê phê-bah, sóe hō chin chheng-khì. Sóe liáu-āu, nā-sī ũ m̄ng ê só-chāi, tiòh thì hō chheng-khì. Koh ēng sat-bùn kap sio-chúi, sóe hō chin chheng-khì. Tiòh ēng siao-tók m̄-se khàm-teh, pheng-tòa ká pák. Koh jī-cháp-sì tiám-cheng-kú, hit ê phê-hu ta ê sī-chūn, tiòh ēng *lotio iodi*:

Iodum.....2.0

Polassii iodidum.....2.0

Alcohol (90 per cent).....100.0

Ká i chhat tī beh chhiú-sút ê só-chāi. Chit **hō** *lotio iodi* ê lát òe biát bī-seng-bút, m̄-kú hit ê phê tiòh ta chiah kah ũ lī-ek. Chit hō sū, chhòng chheng-chhó tiòh ēng chhiú-sút-sek só teh ēng ê saⁿ-á-khò ká i chhēng. Tiòh koh ká i chhat n̄ng pái *lotio iodi*, chit pái tú-tú beh chhòng bâ-chùi-iòh hō i khùn ê sī, iā koh chit pái chhiú-sút liáu.

Só chhēng ê saⁿ-á-khò tiòh òe sio, iā tiòh chheng-khì. Nā-sī têng-sin ũ chhiú-sút ê pīⁿ, tiòh ká i chhēng kah hó thng ê saⁿ, thang kah lī-piān. Nā beh ká in chhēng tng ê phòng-se-béh, siat-sú thiⁿ-khì siuⁿ léng, tiòh ēng m̄-hoe, á-sī kah sio ê mih, chiong sù-chi ká pau-khí-lái, ēng pheng-tòa ká pák.

Tiòh kng pīⁿ-lâng kàu chhiú-sút-sek, hō i tó tī chhiú-sút-tái, iā ēng ũ-pī ê thán-á ká i kah. Nā tī chhiú-sút-sek ê pīⁿ-á ũ siat chit keng, beh hō pīⁿ-lâng bâ-chùi ê sī kah hó. Chit keng kiò-chòe si-bâ-chùi-sek (施麻醉室, *anaesthetic room*). Tiòh m̄-thang hō i khòaⁿ-tiòh ke-si, á-sī hiah ê beh chhiú-sút ê mih-kiāⁿ. Pīⁿ-lâng ê saⁿ-á-khò tiòh pó-hō, ēng iú-chóa kap bīn-kun lái chhu hō i bōe bak-tiòh kiaⁿ-lâng.

Khàn-hō ê pún-hūn tī chhiú-sút ê sī, i tiòh pī-pān i-seng só beh ēng ê mih, hō ták hāng chiáu-pī; nā **án**-cháiⁿ chhiú-sút, i ũ khòaⁿ-kìⁿ á-bô, he kah bô iàu-kín ê sū. Hōan-nā it-khài eng-kai chòe ê tãi-chì, m̄-bián theng-hāu i-seng kóng, chiah lái chòe; chhin-chhiūⁿ phún-nih ê chú tiòh chhiang-chāi sio koh chheng-khì, sóe chhiú ê siao-tók-iòh-chúi tiòh chiáp-chiáp òaⁿ; kī-ū ê tãi-chì, lóng tiòh sī-sī kek-kek liū-sim.

Pīⁿ-lâng chit-ē kàu chhiú-sút-sek ê sī, khàn-hō tiòh kóaⁿ-kín, chiong i pāng-lái ê bīn-chhng, pī-pān hō thò-tòng, in-ūi chhiú-sút ê sī-kan lōa-kú, sī bô tiāⁿ-tiòh (tē 265 tō). Chhu bīn-chhng ê sī, m̄-thang bōe-kì-tit chhu phē-toaⁿ-ē iú-pò, bīn-kun kap siū-thò-khì, iā ũ-sí tiòh pī-pān sio-chúi-kòan, lī-phē-kè (tē 267 tō) soa-tē-á hù-bók; iā eng-kai tiòh pī-pān sīm-mih tiòh chhòng hō hó-sè.

Pīⁿ-lâng chhiú-sút chheng-chhó, tò-lái pāng-nih tó-teh, eng-kai tiòh hō i ê thau-khak kah kē tām-pòh, koh tiòh hō i tiām-tiām khùn, theng-hāu i khùn-chhiⁿ, chiah thang lī-khui i . Tiòh hō pīⁿ-lâng ê thau-khak thán-khì. Ām-kún-ē, chhòng chit tiâu bīn-kun ũi-teh, tí-hông i òe áu-thò. Iā i ê mēh-phok kap hō-khip tiòh khòaⁿ sī cháiⁿ-iūⁿ, bīn-nih ê sīn-chhái ũ koh-iūⁿ bô; chiong phē ká i kah hō hó, m̄-thang hō i kōaⁿ-tiòh.

Tiòh khòaⁿ i chhiú-sút ê siong-chhùi ũ lâu huìh á-bô, iā khòaⁿ pau-siong-liáu ũ tín-tāng liu-khì pát ũi bô.

Nā chhiú-sút liáu-āu pīⁿ-lâng lóng m̄-chai-lâng, chiáu i-seng ê bēng-lēng thang hō i sio ê phū-tô-chiú á-sī *brandy* kap sio-chúi; chit-ē tiòh ēng *enema* lái kòan-tng iā m̄-bián theng-hāu i cheng-sin.

Chhiú-sút liáu-āu ũ-sí pīⁿ-lâng ê **siáu-súi** bōe thong. Nā án-ni, tiòh ēng un-sip-pò (sio-tām-pò ê hoat), ñg-bāng i òe ka-kī siáu-piān. Nā án-ni bô hoat-tit, iā kè 12 tiám-cheng-kú siáu-súi bē thong, tiòh thong-tī hō i-seng chai, kiám-chhái i beh hoan-hù chhòng tō-jiō-sút.

Tiòh khòaⁿ tãi-piān ũ thong bô, á-sī ũ pàng phui.

Nā pīⁿ-lâng hūn-khì, kiám-chhái sī tui chhut-huìh. Tiòh liām-piⁿ thong-ti i-seng chai. Tiòh chiong bīn-chhng khòaⁿ kha ê só-chāi, ké hō i pí thau-khak ũ ke chit chhiòh kōaiⁿ (tē 266 tō). Ēng sio ê bīn-kun hē heng-khám tī sim ê só-chāi, chóng-sī tek-khak m̄-thang chhòng iòh hō i chiah.

Pīⁿ-lâng nā áu-thò, á-sī hơ-kip bô hó-sè, khàn-hō tiòh ēng i ê chng-thâu-á, hē pīⁿ-lâng ê **hā-gòk-gū-āu**, chiong hā-gòk sak hō i chìn-chêng (tē 255 tô). An-ni òe hō chih ê āu-bīn chìn-chêng, hō ian-thâu-lāi ũ lō thang hơ-kip, á-sī hō mih tui ũi thờ-chhut-lāi.

Pīⁿ-lâng nā tng chhiⁿ-lâm-sek, tiòh ēng mih chhin-chhiūⁿ **thih-sī** ê **chhiú-pìⁿ**, á-sī chit tè chhâ, á-sī saⁿ sì ki tī, lâi hē téng-ē liát chhùi-khí-tiong, án-ni chiū chhùi òe khui; chiah ngòeh chih puh hō chìn-chêng, án-ni khah-siông òe hō pīⁿ-lâng hơ-kip khah chhim, iā bīn-sek tng khah hó. Chih sī kút-kút, só-í tiòh ēng chhiú-kun, á-sī bīn-kun hē chng-thâu-á ê tiông-kan lâi ngòeh. Nā-sī iáu-kú chhiⁿ-lâm-sek, tiòh ēng chng-thâu-á kap tām-pòh pòe lâi chhit pīⁿ-lâng chih-āu ê ian-thâu, tū-khì chek-chū tī hia m̄-hó ê mih. Nā-sī pīⁿ-lâng ê bīn-sek kap hơ-kip iáu-kú m̄-hó, tiòh pek-chhiat kiò lāng chhiáⁿ i-seng lâi; i-seng iáu-bē lâi ê sī, khàn-hō tiòh kâ i jîn-kong-hơ-kip-hoat.

Tiòh chhòng pīⁿ-lâng hō i sio, mī-phē tiòh sio, sio-chúi-kòan tiòh pau, iā hē seng-khu-piⁿ.

Tiòh khòaⁿ i ê bīn-sek sī cháiⁿ-iūⁿ, iā i ê mēh-phok kap hơ-kip tiòh sī-siông sùn, m̄-kú m̄-thang hō pīⁿ-lâng kiaⁿ-tiòh.

Tiòh múi sì tiám-cheng chit pái kiám-un, sng mēh-phok kap hơ-kip.

M̄-thang kap pīⁿ-lâng kóng òe, lâi kiáu-jiáu i; iā bōh-tit tng i bīn-chêng kap pát lāng kóng òe, lâi hō i thiaⁿ liáu, sim-koaⁿ ut-būn.

Pīⁿ-lâng nā put-an, ũ-sī ēng sio-chúi kâ chhit chhiú kap bīn, òe khah khòaⁿ-òah.

Chit hō ê pīⁿ-lâng nā sàu, á-sī phah-ka-chhiúⁿ á-sī thờ, khàn-hō tiòh chiong pún-sin ê chhiú, sió-khóa teh hit ê siông-chhùi ê só-chāi, án-ni pīⁿ-lâng chai khah bōe thiàⁿ.

Nā ēng chit-ê chím-thâu ké hit **kha-oat-oan**, hō tōa-thúi òe kiu-khí-lâi, iā òe hō i khah khòaⁿ-òah; in-ūi òe hō i pak-tó ê kun-bah khah lēng. Nā pak-tó thiàⁿ, pīⁿ-lâng phē-toaⁿ siuⁿ tang, tòng-bōe-tiâu, tiòh chiong chit-ê lī-phē-kè hē pak-tó-téng; iā chhu phē tī hit ê téng-bīn, án-ni bōe teh-tiòh pīⁿ-lâng ê pak-tó (tē 267 tô).

Hōan-chiá nā tó chhiò-chhiò, ũ-sī ka-chiah-āu teh thiàⁿ. Nā-sī án-ni, tiòh ēng khah pòh ê chím-thâu á-sī mī-phē hē io-kut-ē; án-ni òe khah khòaⁿ-òah.

Nā-sī i-seng bōe kìm, khàn-hō thang chiong léng-kún-chúi, á-sī sio-kún-chúi tām-pòh hō i chiáh. Chit pái chit thng-sī tú hó. Á-sī ēng chit hō, lâi sóa-kháu iā hó.

Nā kâ pīⁿ-lâng òaⁿ pau-siông-liáu, só tiòh ũ-pī ê mih, khàn-hō lóng tiòh siūⁿ hō i chiâu kàu; pīⁿ-pān hō chōe-cháⁿ, m̄-thang thèng-hāu òaⁿ chit pòaⁿ ê sī, chiah koh chhē beh ēng ê mih.

Tiòh khòaⁿ ke-si ê siâu-tók-khì ê chúi kún á-bē; kap siâu-tók ê mī-hoe, mī-se, chúi-nī-pò, pheng-tòa, bīn-kun, kap iū-pò; tóe kiaⁿ-lâng ê phún, í-kip it-khài eng-kai beh ēng ê iòh, ũ chiâu-pī á-bò.

Koh tiòh chai sím-mih pīⁿ tiòh ēng sím-mih iòh, lâi tãi-seng pīⁿ-pān. Koh tiòh pīⁿ-pān pīⁿ-lâng òaⁿ pau-siông-liáu ê só-chāi, kap i ê bīn-chhng. Tē it iàu-kín khàn-hō ê chhiú m̄-thang bong pīⁿ-lâng ê siông-chhùi, kap it-khài chhiú-sút kè ê só-chāi. Só òaⁿ-khí-lâi ù-òe kiaⁿ-lâng ê mih, ēng hé lâi sio, pí hiat-kák khah hó.

Beh òaⁿ pau-siông-liáu ê lāng, in ê chhiú tiòh tãi-seng sóe hō chheng-khì. Iā tiòh chiàu hit hō biát-sòe-khún ê hoat-tōe lâi kiāⁿ. Am siông-chhùi ê mī-se, mī-hoe lóng tiòh bô sòe-khún. Nā-sī gín-á, á-sī khah kiaⁿ ê lāng, í-kip hit hō hō-tô ê pīⁿ-lâng, khàn-hō tiòh chiong i ê chhiú liáh hō chāi; in-ūi kiaⁿ-liáu tâng-tiòh siông-chhùi, chiū ũ bī-seng-bút òe jip khì.

Chhiú-sút liáu, thâu chit pái òaⁿ pau-siông-liáu, tiòh chiàu kì tī ē-tóe:

1. Tiòh ũ-pī siâu-tók ê pau-siông-liáu, mī-se mī-hoe, pheng-tòa. Tiòh ēng nng ki kè-sáh, á-sī í-keng chím *acidum carbolicum* ê òaⁿ pau-siông-liáu ê ngoeh-á, kap chit ki ka-to.
2. Chhiáⁿ pát lāng chiong mī-phē á-sī thán-á, hian-khí-lâi.
3. Sóe chhiú, chhin-chhiūⁿ beh chhiú-sút ê chheng-khì.
4. Chhiáⁿ pát lāng chiong pheng-tòa tháu-khí-lâi.
5. Chiong ta ê siâu-tók-bīn-kun, chhu phē-téng, kap hit hō óa phē-hu ê só-chāi.
6. Thèh chit kì ngoeh-á, chiong hit tè teh khàm siông-chhùi ê mī-hoe, mī-se, ngòeh-khí-lâi, iā ngoeh-á kap mī-se, hē tī tóe kiaⁿ-lâng-pôaⁿ-lâi. Mī-hoe nā bô kiaⁿ lāng thang koh ēng. Mī-se nā-sī liám tī siông-chhùi, thang ēng siâu-tók ê chhit-pò, ùn *lotio acidi carbolici* 1-40 hō i tâm, chiah hō i tih tī siông-chhùi ê mī-se. Chit hō pau-siông-liáu, m̄-thang ēng chhiú lâi bong.

7. Siong-chhùi m̄-thang bong; nā tī piⁿ-á ũ huìh á-sī kiaⁿ-lâng, tiòh ēng siau-tók-chhit-pò, ká chhit. Ēng *lotio iodi* chhat siong-chhùi.
8. Ēng tē jī ki iáu-bē ēng ê ngoeh-á, hē siau-tók ê mī-se tī siong-chhùi-téng. Chiong siau-tók ê mī-hoe lái khâm, iā siau-tók ê pheng-tòa pák hō i hó-sè; sòa hō piⁿ-lâng khòaⁿ-òah.
9. Siong-chhùi nā teh chhut lâng, tiòh ēng siau-tók ê chhit-pò ùn siau-tók-iòh (*lotio acidi carbolic* 1-40), ká chhit hō chheng-khì. Tiòh chhit tùi siong-chhùi kàu bô siong-chhùi ê só-chāi; m̄-thang chhit tùi bô siong, kàu siong-chhùi.
10. Û-òe kiaⁿ-lâng ê mī-hoe kap mī-se, tiòh ēng hé lái sio. Pheng-tòa beh sóe, thang koh ēng.
11. Ōaⁿ pau-siong-liāu liáu-āu, tiòh sóe chhiú.
12. Só ēng ê ke-si, pōaⁿ, hiah ê mih, tiòh sóe chheng-khì, iā siu tī in ê só-chāi. Hông-háp-sòaⁿ beh thèh-khí-lái sī chiàu i-seng ê hoan-hù. Kah-siông sī chhiú-sút liáu tē 10 jít, nā-sī kah sió-khóa ê chhiú-sút tī bīn-nih, tē 7 jít-āu iā thang. Tē 268-270 tô ũ chí-bêng saⁿ khoán ê hông-háp-hoat.

Tī chia beh iok-liók kóng-khí kúi-nā khoán chhiú-sút ê lí-khì, kap chhiú-sút liáu-āu tiòh án-cháiⁿ-iūⁿ tī-liâu.

Khui-pak-sút : Tī tē 395 bīn í-keng ũ kóng pī-pān chhiú-sút pīⁿ-lâng ê hoat-tō, só-í tī chia m̄-bián koh kóng. Iáu-bē chhiú-sút n̄ng saⁿ jít tiòh chit jít n̄ng pái kiám-un. Iā tiòh tó tī bīn-chhng, chiáh ũ chu-ióng ê sit-bút.

Tiòh ũ-pī ê ke-si: N̄ng ki gōa-kho-to, to-chhùi tiòh n̄ng chhùn tng, chit ki ũ kau ê ngoeh-á, n̄ng ki gōa-kho-ngoeh-á; chấp-só ki tōng-méh-khīⁿ; n̄ng saⁿ ki tng khīⁿ-á; saⁿ ki *Hagedorn*-sī ê oan-hông-háp-chiam; kah sòe oan kap tit ê hông-háp-chiam; n̄ng ki tōa-tun-kau; tit-chián-to, hóan-chián-to; n̄ng ki píⁿ-pīⁿ-khui-siong-tōa-tun-kau; hái-jiông-(chhit-pò) khīⁿ; hông-háp-sòaⁿ; sī ki bīn-kun-khīⁿ.

Tī chhiú-sút-sek, iáu-bē chhiú-sút ê tãi-seng, hiah ê suh chúi ê tōa chhit-pò, á-sī hái-jiông, tiòh lóng sng chheng-chhó. Chhiú-sút liáu, pak-tó iáu-bē thīⁿ ê tãi-seng tiòh koh sng. Tōng-méh-khīⁿ iā tiòh sng.

Pīⁿ-lâng kàu pīⁿ-sek ê sī, i ê bīn-chhng, sio ê thán-á, sio-chúi-kòan, tiòh lóng ũ-pī. Iā khàn-hō m̄-thang lī-khui i ê sin-piⁿ kiaⁿ-liáu áu-thò. Thâu chit n̄ng saⁿ jít i-seng beh bêng-bêng kóng hit ê chiáh iòh kap sit-bút ê sū, in-ūi i-seng ê hoat-tō lóng bô sio-siāng. Kah tōa bīn lái kóng, thâu chit-ē chhiú-sút liáu, kàu chấp-jī tiám-cheng-kú m̄-thang chiong mih hō chiáh. Nā chhùi-ta hō i chit n̄ng tē-sī léng-kún-chúi; iā ũ-sī ēng iám-chúi lái kòan-jíp tit-tng-lái, òe chí chhùi-ta. Nā ēng sio-chúi sóe chhiú kap bīn òe hō i kah khòaⁿ-òah.

Pīⁿ-lâng ê siáu-piān ták jít niú khòaⁿ chōe á chió, chhin-chhiūⁿ án-ni kè n̄ng lé-pài āu, tùi i múi jít ê siáu-piān chiū thang chai i ê pīⁿ-chèng cháiⁿ-iūⁿ.

Pīⁿ-lâng m̄-thang ka-kī sóa-ūi tín-tāng. Tiòh tó chhiò-chhiò.

Tiòh sī-siông khòaⁿ pheng-tòa ũ pīⁿ á-bô. Nā-sī chhiú-sút tī tō-chái ê téng-bīn, só ēng ê hoat-tō, chiū sī ēng chōe thâu pheng-tòa (*many-tailed bandage*) lái pák hō hó. Tī chit tiâu ê āu-bīn ũ n̄ng tiâu tóa, chia-ê tiòh chiūⁿ kè keng-thâu-téng, chit pêng chit tiâu, iā lóh kè kàu pheng-tòa ê thâu-chêng, chia-ēng an-jiân-pin-chiam ká kiát hō tiâu. Án-ni pheng-tòa kah bōe lak lóh kè. Nā-sī chhiú-sút ê siong-chhùi tī tō-chái-ē, tiòh ēng hiah ê n̄ng tiâu tóa, tùi pak-tó-ē tōa-thúi-tiong, pák hō hó, án-ni kah bōe sóa-ūi chiūⁿ-khì (tē 435 tô).

Nā pīⁿ-lâng kóng pak-tó òe thiàⁿ, tiòh kóaⁿ-kín ká i-seng kóng, m̄-thang liáh chòe bô iàu-kín, m̄-kú chit hō ê chhiú-sút tek-khak òe tām-pòh pak-tó thiàⁿ; nā siuⁿ tāng, i-seng beh ēng *morphia* chù-siā ê hoat, hō i kah bōe thiàⁿ. Tiòh òe-ki-tit chit hō a-phiàn ê lūi òe hō lóng phòng-hong, só-í tiòh chiàu i-seng só bēng-lēng-ê, chia-ê lái hō i. Koh tiòh khòaⁿ pīⁿ-lâng ũ khoh-eh-á á-bô, in-ūi nā án-ni, pīⁿ-chèng sng sī ũ gúi-hiám.

Nā-sī tng-kng-kó-tiông (腸管鼓脹, khi-tiông, *tympanites*) ê pīⁿ, òe hō i pak-tó thiàⁿ. Kah hó tiòh ēng chhiū-leng-kng chng tùi kong-būn jip-khì, chhiū-leng-kng ê thâu-á boah hoa-su-leng-iū (*vaselinum*), chng-jip-khì ũ lák chhùn tng, ũ-sī hit ê khi chiū òe tùi hia tháu-chhut-lái (tē 237 bīn). Ū-sī in-ūi chit ê iân-kò, i-seng iā hō pīⁿ-lâng *enema terebinthinae* kòan-tng-hoat, (tē 235 bīn).

Tōng-méh-kiat-chat-sút (動脈結紮術, *Ligature of artery*):

Ū-sī nā siⁿ tōng-mêh-liū (動脈瘤, *aneurysm*) i-seng tiòh pāk hit tiâu tōng-mêh khah óa tī sim hit pêng (tē 465a tô). Só tiòh ū-pī ê ke-si sī chiàu ē-bīn : gōa-kho-to; gōa-kho-ngoeh-á 2 ki; 6 ki tōng-mêh-khīⁿ; chit ki ū khī ê ngoeh-á; 3 ki khah sòe ê tun-kau; khui-siong-tōa-tun-kau; tōng-mêh-liū-chiam; hông-háp-chiam; hông-háp-sòaⁿ.

Nng-châu-tiah-chhut (卵巢摘出, *Ovariectomy*) :

Ke-si: Khui-pak-sút-ê, í-kip chiah-ê : nng-châu-tiah-chhut ê thò-kng-chiam, kap chhiū-leng-kng; sió-kha-hông-háp-chiam; ū-kau ê khīⁿ 2 ki; ap-chek-khīⁿ (壓搾鉗, *pressure forceps*) 2 ki; pêng-siông ê thò-kng-chiam.

Chit ê chhiú-sút khah-siông sī in-ūi nng-châu-lāi ū chek-chū liâm-liâm ê chit, ná chhin-chhiūⁿ chú ê khoán. Tùi chit ê iân-kò, nng-châu ôe piàn tōa. Á-sī in-ūi nng-châu siⁿ chéng-iông, piàn tōa, nā bô tiah-chhut, pīⁿ-lâng ôe sí-khì.

Chú-kiông-tiah-chhut, (子宮摘出, *Hysterectomy*):

Ke-si: Khui-pak-sút-ê, kap chiah-ê : chit ki khah tng ū-khī ê ngoeh-á, tng ê chián-to; sió-kha-hông-háp-chiam; chú-kiông-thàm-khì; 2 ki ū kak-thâu ê ap-chek-khīⁿ; *Sims-sī im-tō-kiàⁿ*; 6 ki tng ê ap-chek-khīⁿ.

Chit ê chhiú-sút ū-sī tùi im-tō, ū-sī tùi pak-tó. Sī in-ūi siⁿ bah-chéng, á-sī pát khoán chéng-iông. Iā ū pāk-mih ê in-toaⁿ, chóng-sī tī chia put-kò sī kán-séng kóng nā-tiāⁿ.

Ūi-tng-bún-háp (胃腸吻合, *Gastro-enterostomy*; tē 282, 282a tô).

Ke-sī: Khui-pak-sút-ê, í-kip chiah-ê : ūi-khīⁿ 2 ki, kap chhiū-leng-kng saⁿ chhùn tng 4 tiâu; sòe-ki gōa-kho-to; chiam-bé ê tit-chián-to.

Chit ê chhiú-sút, sī in-ūi hui-bún siⁿ chéng-iông, só-í hit ê lō pīⁿ-òeh, tiòh khui sin ê lō; á-sī in-ūi ūi siⁿ ùi-iông, á-sī ūi khok-tiong. Só khui ê lō chiū-sī tùi ūi ê ē-tóe kap kang-tng ê tiong-kan, khui sin ê ūi-kháu. Âu-lāi sit-bút tùi hia keng-kè jip sió-tng.

Tng-bún-háp (腸吻合, *Intestinal anastomosis*, iā kiò-chòe tng-kng-kan-chiap-háp-sút, 腸管間接合術):

Ke-si kap téng-bīn-ê sio-siāng.

Chit ê chhiú-sút chiū-sī nng chat tng-á thīⁿ-háp, koh khui sin ê lō, hō pùn tùi hia keng-kè. Phì-lūn lái kóng, nā-sī tī bông-tng á-sī siông-hêng-kiat-tng, ū siⁿ mih chó-tòng, hō pùn bōe kiāⁿ, nā tùi sió-tng kap hôaiⁿ-hêng-kiat-tng ê tiong-kan, khui sin ê lō, hit ê pùn ôe tùi hit tiâu sin ê lō keng-kè. Chit nng khoán ê chhiú-sút liáu-âu, ū-sī pīⁿ-lâng ôe áu-thò, só-í i-seng beh siông-sè ká khàn-hō kóng, i ài beh àn-chóaⁿ-iūⁿ hō in chiáh mih.

Tng-têng-tháh (腸重疊, *Intussusception*): Chit ê chiū-sī pīⁿ-miá, sī téng-chat ê tng thap-jip-khì ē-chat ê tng-lāi, só-í hō tng-piah saⁿ têng chòe tui, hō tng ê kang pīⁿ óeh, nā bô liâm-pīⁿ chhiú-sút, ôe hō tng hoat pì-that chéng (tē 458, 458a tô).

Thāng-iūⁿ-sui-tiah-chhut (蟲樣垂摘出, *Appendectomy*):

Ke-si: Khui-pak-sút-ê.

Chit ê chhiú-sút sī kún-lāi sī-siông ēng-ê. Sī in-ūi thāng-iūⁿ-sui hoat-iām ê iân-kò, nā bô kóaⁿ-kín chhiú-sút, kiaⁿ-liáu pak-móh ôe hoat-iām, chiū-sī gūi-hiám ê pīⁿ. Nā chhiú-sút ê sī bô lāng-iông tī-teh, i-seng khah-siông thīⁿ siong-chhùi hō i bát; m-kú nā í-keng ū lāng-iông, i beh ēng chhiū-leng-ín-lâu-kng, á-sī po-lê-ín-lâu-kng lái tàu-teh, hō i lâu lāng chhut-lái.

Ké-kong-bún-chō-siat (假肛門造設, *Colotomy*):

Ke-si: Khui-pak-sút-ê, í-kip chit-ki po-lê-thui, chha-put-to 4 chhùn tng.

Chit ê chhiú-sút sī in-ūi tit-tng á-sī kong-bún ê só-chāi siⁿ chéng-iông, á-sī hiáp-chek (pīⁿ-òeh), pùn bōe tit keng-kè. Só-í tī hā-hêng-kiat-tng, chō-siat chit-ê ké-kong-bún, tī pak-tó-bé ê tò-pêng. Âu-lāi hit-ê lāng thang tùi chit ê siong-chhùi hā-chhut tī-piān. Tiòh siông-siông sóe hō chheng-khì. Tī-piān liáu ê sī, liâm-pīⁿ ōaⁿ pau-siong-liáu, iā hit ê siong-chhùi ê pīⁿ-á, ū-sī ēng *unguentum acidi borici* á-sī *ung. zinci oxidí* lái boah, kiaⁿ-liáu hit ê phê-hu hoat-âng. Ōaⁿ pau-siong-liáu ê sī, tiòh koh chiong chheng-khì ê pò kap mì-hoe hē siong-chhùi ê téng-bīn; ēng pheng-tòe pāk hō i hó-sè.

Táⁿ-lông ê chhiú-sút (膽囊手術, *Gall bladder operations*):

Ke-si: Khui-pak-sút-ê, í-kip chiah-ê: khah tng ê gōa-kho-ngoeh-á; toaⁿ-tun-kau, siang-tun-kau 2 ki; oan kap tit ê tng-chiam; chhī-chiam-khì (持針器, *needleholder*); táⁿ-chiòh-sī; tng ê thàm-chiam; an-jīan-pín-chiam. Iā tiòh ū-pī chit nng ê soa-tē-á.

Táⁿ-lông-lâi, ũ-sī ũ táⁿ-chiòh; á-sī táⁿ-lông hoat-iām; án-ni tiòh chhiú-sút, iā ũ-sī tiòh ēng chhiū-leng-ín-lâu-kng tàu-teh, hō lāng á-sī táⁿ lâu-chhut-lâi.

Thoat-tiông (脫腸, *Hernia*):

Ke-si: Khai-pak-sút-ê, í-kip chiah-ê, thoat-tiông-hông-háp-chiam; sió-kha-hông-háp-chiam; nā-sī khiām-tùn-sèng ê thoat-tiông, kiám-chhái iā tiòh ũ-pī tng-á ê íⁿ-chiam, tng-á-khīⁿ kap ték-piát thoat-tiông-to.

Pīⁿ-lāng ũ chit hō pīⁿ, in-ūi tng, ũ-sī sió-tng, ũ-sī tōa-tng, tui-lòh-lâi. Tī pak-tó-bé ê só-chāi, ũ khah lóan-jiók ê kun-bah, só-í lāng nā khah bô íong, pak-tó-lāi ê tng khòai tui-lòh-lâi. Nā án-ni hit ê só-chāi òe chéng-khí-lâi.

Lāng nā ũ chit hō pīⁿ khiā tit-tít, á-sī sàu, á-sī chhut-lát, hit ê tng òe thoat-chhut; nā tó-teh, ēng chhiú hē hit ê chéng ê só-chāi lâi chhih-tiòh, tng òe koh jip pak-tó-lāi, liām-piⁿ siau-khì, kiò-chòe hōan-láp-sèng thoat-tiông (還納性脫腸, *reducible hernia*).

Hit ê thoat-tiông khah-siông khòaⁿ-kìⁿ ê pō-ūi, chiū-sī kái-piⁿ óa tiông-ng ê só-chāi, kap tō-chāi.

Lāng nā ũ thoat-tiông, chit-ê òe piàn chòe kúi-nā khoán:

1. Thoat-tiông-lông (chiū-sī pak-mòh tui lòh-lâi) lâi-bīn ê mih, bōe jip tī pak-lāi; kiò-chòe hui-hōan-láp-sèng thoat-tiông (*irreducible hernia*).
2. Thoat-tiông-lāi mih hoat-iām.
3. Thoat-tiông-lāi ê tng-lāi ũ pì-kiat, m̄-kú huìh iū-gōan òe liū-hēng (*incarcerated hernia*).
4. Thoat-tiông-lāi ê mih khah ân, hit ê huìh bōe liū-hēng, nā bô kóaⁿ-kín i-tī, pīⁿ-lāng òe sí; chit khoán kiò-chòe khiām-tùn-sèng thoat-tiông (箝頓性脫腸, *strangulated hernia*).

Chèng-chōng: Nā-sī 1 hō bōe sím-mih thiàⁿ, m̄-kú sī gūi-hiám, kiaⁿ-liáu òe tú-tiòh 3-4 hō. Nā-sī 2-4 hō khah-siông tú-tiòh ê chèng-chōng sī pì-kiat, áu-thò, tng-sàn-thiàⁿ.

Tī-liáu: Pēng-siông ê thoat-tiông : tiòh kòa chit-ê khi-kū, hō hit ê pak-tó-lāi ê mih, bōe chhut-khì gōa-bīn. Hit ê khi-kū, kiò-chòe thoat-tiông-tò (truss), tē 283 tō; chit-ê tiòh háp tī seng-khu, tiòh chheng-khì, m̄-thang hō i lù-phê. Khah hó ê hoat-tō, chiū-sī chhiú-sút. Tāi-khài lâi kóng, i-seng só-chòe-ê, chiū-sī hit ê thoat-tiông-lông-lāi ê mih, hēng pak-tó-lāi, thoat-tiông-lông chhiat-tū koh pák; hit ê kun-bah ê kang, chiong i ê bah thīⁿ hō bát.

Chhiú-sút liáu-āu tiòh hioh-khùn, tó tī bīn-chhng saⁿ lé-pài-kú, koh saⁿ gēh-jit m̄-thang chòe kang, āu-lāi thang ũn-ūn chòe, m̄-kú iā sī m̄-thang chhut lát kè-thâu.

Iáu-bē chhiú-sút khàn-hō tiòh sūn-khòaⁿ ũ sàu á-bô, nā ũ m̄-thang chòe; tiòh theng-hāu sàu hó liáu ê sí, chiah thang chhiú-sút. Tāi-piān tiòh chū-ì.

Nā ũ pát khoán ê thoat-tiông, chhin-chhiūⁿ 1 hō 2 hō, sī iàu-kín tiòh hō i-seng khòaⁿ, kiaⁿ-liáu tiòh chhiú-sút, nā bô, tiòh ēng an-chēng-liáu-hoat, kap siau-iām-tī-liáu-hoat. Nā-sī 3 hō á-sī 4 hō, tiòh kip-sī chhiú-sút lâi kiù sīⁿ-miā.

Siông-pông-kong-chhiat-khui-sút (上膀胱切開術, *Supra-pubic cystotomy*).

Ke-si: Khai-pak-sút-ê, í-kip chiah-ê : nng ki toaⁿ-kau-khīⁿ; chit ki kong-sék-sí; chit ki kong-sék-khīⁿ; chit ki kong-sék-tham-khì; nng tiâu chhiū-leng-tō-jiō-kng; chit ki tōa chū-siā-khì. Iā tiòh ũ-pī 1,000.0 cc, *lotio acidi borici* thang sóe pông-kong.

Chit ê chhiú-sút ê in-toaⁿ, sī in-ūi pông-kong-lāi ũ kiat-chiòh, á-sī siⁿ mih. Nā-sī in-ūi kiat-chiòh ê iān-kò, hit liáp chiòh thèh-khí-lâi liáu-āu, nā-sī jiō lóng chheng-khì, i-seng beh ēng sòⁿ thīⁿ hō bát, iā chiong thong-jiō-tō ê chhiū-leng-kng, kiò-chòe tō-jiō-kng, hē tī pông-kong ê lâi-bīn, liām hō tiâu tī gōa-im-pō. Tiòh chiàu i-seng ê bēng-lēng thèh-chhut-lâi. Thâu chit nng jit-kú, m̄-bián thèh-chhut-lâi, āu-lāi ták jit thèh-chhut-lâi sóe hō chheng-khì. Iā tō-jiō-kng-lāi, iū-gōan tiòh chheng-khì, chiah kè-sáh gō hun-kú, koh sóe chhiú, ēng vaselinum lâi boah chhiū-leng-kng, koh jip pông-kong-lāi, (khòaⁿ tē 242-245 bīn). Chòe án-ni ê sí, tē it iàu-kín chiū-sī tiòh chheng-khì, iā tiòh chim-chiok tō-jiō-kng ũ thong bô. Tiòh ēng chit-ê siū-jiō-khì, lâi sīn i ê siáu-piān; thâu chit nng jit, sī iàu-kín nng tiám-cheng chit pái, tiòh sūn khòaⁿ i só pài-chhut ê jiō lōa-chōe. Nā hit-ê siáu-piān lâu bô hó-sè tiòh liām-piⁿ ká i-seng kóng.

Chit hō pīⁿ-lāng, siông iàu-kín, sī m̄-thang hō i tín-tāng. Tiòh chin sió-sim, in-ūi nā hit ê siông-chhùi sió-khóa phòe-líh, jiō òe tui hia lâu-chhut, án-ni khah bān hó, iā ke hui-khì, koh ke kan-khó khah-chōe. Hit tiâu chhiū-leng-tō-jiō-kng, nā chhit jit kè, m̄-bián koh jip.

Chit hō chhiú-sút, ũ-sī tī im-lông ê ē-tóe, chiū-sī hōe-im, kiò-chòe hā-pông-kong-chhiat-khui-sút.

Kong-bùn ê só-chāi khah-siông tú-tiòh pīⁿ chiū-sī lâi tī-hút, gōa-tī-hút, (*piles*) lâi-tī-lâu, gōa-tī-lâu (*fistula*) kap kong-bùn-lih (*fissure*).

Chit ê tī-hút ê pīⁿ, chiū-sī kong-bùn ê só-chāi ê chēng-méh-lō-tiong (靜脈怒張, *varicose veins*). Ū nng khoán, gōa kap lâi. Gōa-tī-hút chiū-sī chēng-méh hō phē pau-teh; lâi-tī-hút chiū-sī tī khah lâi-bīn, iā sī chēng-méh hō hit ũi ê liām-mòh pau-teh.

Chèng-chōng : Tāi-piān ê sī thiàⁿ, iā tāi-piān liáu tām-pòh lâu-chhut chhiah-huih. Gōa-tī-hút ê chēng-chōng khah sió-khóa, kan-ta sió-khóa thiàⁿ, koh òe chiūⁿ. Chit ê gōa-tī tiòh ēng *hamamelis* iū lâi boah, iā sóe hō chheng-khì. Lâi-tī-hút, tiòh chù-ì tāi-piān, iā sóe chheng-khì, só ēng ê iòh-iū chiū-sī *hamamelis* iū, á-sī *ung. gallae c. opio*.

Láu-bē chhiú-sút tiòh chiàu hoat-tō tāi-seng pī-pān pīⁿ-lâng, iā tiòh ēng sat-bùn kap sio-chúi *enema* sóe tit-tng hō chheng-khì. Nā án-ni kòan-tng, khàn-hō tiòh sòe-jī khòaⁿ pīⁿ-lâng ũ hā hiah ê kòan-tng-che chhut-lâi á-bô, nā bô hā, tiòh koh kòan khah-chōe chúi, án-ni òe pang-chān i pāi-chhut. Chit-ê sī iàu-kín, in-ūi kiaⁿ-liáu pīⁿ-lâng phīⁿ chloroform ê sī ài tāi-piān, put-chí m̄-hó-sè.

Lâi-tī-hút-sút ê ke-si: *Clover-sī* kha-pō-kò-tēng-khì (腳步固定器, *Clover's crutch*); *Kelly-sī* tō-èk-tiām (導液墊, *Kelly pad*); sī ki lâi-tī-hút ê ap-cheh-khīⁿ; 6 ki tōng-méh-khīⁿ; chiam-bé kap tun-bé ê chián-to; sió-kha-khīⁿ; sió-kha-hông-háp-chiam; lâi-tī-hút-sòaⁿ; ũ-sī tiòh ũ-pī oan ê hông-háp-chiam, kap tng ê ap-cheh-khīⁿ.

Chhiú-sút ũ kúi-nā khoán, chit khoán sī sio-chiok-sút (*clamp and cautery*), koh chit khoán sī kiát-chat-sút (*ligature*). Chit hō kiát-chat-sút, hit ê tī-hút pák liáu khah-siông ēng ka-to ka-khí-lâi. Jiān-āu pīⁿ-lâng tiòh tó tī bīn-chhng, siāng-chió cháp jit-kú; iā ũ-sī nng saⁿ lé-pài-kú, khàn-hō tiòh sió-sim chiàu-kò. Pīⁿ-lâng tāi-piān láu-āu, khàn-hō tiòh ēng siau-tók-iòh-chúi *lotio acidi carbolic* 1-40, lâi sóe hō chheng-khì, iā koh òaⁿ pau-siong-liáu.

Lâi-tī-lâu kap gōa-tī-lâu, khah-siông sī tui tāi-seng siⁿ lāng-iông, āu-lâi hit ê lāng-iông phò, chhut lāng, iā in-ūi hit só-chāi ũ kiaⁿ-lāng koh chhim, khah oh hó. Nā án-ni tiòh chhiú-sút, iā phah iòh-sng. Tiòh pī-pān chit tiâu T-jī hēng ê pheng-tòa thang pák.

Lâi-tī-lâu, gōa-tī-lâu ê ke-si: Gōa-kho-to; chián-to; thām-chiam; ũ kau ê thām-chiam; lâi-sí.

Beh òaⁿ pau-siong-liáu ê sī, iàu-kín hit ê iòh-sng tiòh jip kàu siong-chhùi ê ē-tóe; lí-khì sī beh hō bah-gê-chōe-chit siⁿ tui ē-tóe khí-lâi, nā bô án-ni, nā hō i siuⁿ kín kè-phê, hit ê pīⁿ iū-gòan iā sī tī-teh. Chit hō pīⁿ tāi-piān liáu, tiòh sóe hō i chin chheng-khì iā koh òaⁿ sin ê pau-siong-liáu.

Siông-chi hā-chi chhiat-tng-sút (上肢下肢切斷術, *Amputation of limbs*) :

Ke-si: Chhiat-tng-to, to-chhùi 5 chì 6 chhùn tng; gōa-kho-to, to-chhùi 2 chì 3 chhùn-tng; chhiat-tng-kú; pē-kut-mòh-khì; khui-siong-khì; 24 ki tōng-méh-khīⁿ; 2 ki gōa-kho-ngoeh-á; chián-to; oan kap tit ê hông-háp-chiam; kè-sáh ê pheng-tòa, saⁿ chhiòh tng; chhiū-leng-ín-lâu-kng saⁿ chhùn tng; chhiū-leng ê chí-huih-khì. Tiòh ũ-pī chit tè pòⁿ tóe kù-sut-hu, hē tī ē-bīn, thang sīn só lâu-chhut ê huih.

Nā-sī kù kha chhiú hit hō, tiòh m̄-thang kā i kah phē, eng-kai chhun-chhut phē-gōa, in-ūi chit hō pīⁿ-lāng nā ũ chhut-huih ê sī, m̄-bián sóa khui tín-tāng, iā òe thang chit-ē chiū khòaⁿ-kìⁿ. Eng-kai chhu chit tiâu sòe tiâu ê iū-pò, téng-bīn ēng hôaiⁿ ê phē-toaⁿ chhu tī kha-ē, nā ũ chhut-huih, tī hôaiⁿ ê phē-toaⁿ hit téng-bīn, chiū sūi-sī òe khòaⁿ-kìⁿ. Nā ũ khòaⁿ-kìⁿ chhut-huih, tiòh liām-piⁿ thong-ti i-seng chai.

Kha-ē, tiòh ēng nng ê chím-thâu, á-sī chiong mī-phē áu-teh, lâi ké tī tng-toan ê ē-bīn. Koh ēng soa-tē-á hē tī phē-téng, chiah chhu iū-pò, hôaiⁿ ê phē-toaⁿ, á-sī bīn-kun, chiàu téng-bīn só kóng-ê. Ài hō kha bōe tín-tāng, tiòh ēng pheng-tòa pák tiâu tī soa-tē-á-nih.

Koan-chat-lī-tng-sút (關節離斷術, *Amputation through joint*): Chiū-sī tī koan-chat ê só-chāi chhiat-tng.

Hú-kut-chhiat-tú-sút (腐骨切除術, *Sequestrotomy*): Ū-sī pīⁿ-lāng ê kut òe pháíⁿ-khì, chhàu-nōa. Hit ê i-tī ê hoat-tō, chiū-sī chhiat-tú hit tè chhàu-kut.

Ke-si: Chhiū-leng ê chí-huih-khì; 2 ki ngoeh-á; tōng-méh-khīⁿ; gōa-kho-to; chián-to; kut-chián-to; kut-khīⁿ; hú-kut-khīⁿ; pán-chōng-chhák; kō-chōng-chhák; thūi-á; hông-háp-chiam kap sòaⁿ.

Chhoan-lû-sút (穿顱術, *Trephine*): Náu-lāi nā ũ siⁿ chéng-iông, á-sī chhut-huih, á-sī tī náu-lāi ũ chhèng-chí, ũ-sī thâu-kòa-kut tiòh thèh chít tè khí-lái.

Ke-si: Chhoan-lû-îⁿ-kù, tōa kap sòe; *Hey-sī* kù-á 2 ki; kut-chián-to 2 ki tōa kap sòe-ê; pán-chōng-chhák, kơ-chōng-chhák kap thui-á; íⁿ-chhák-chōng-kut-khíⁿ; kut-théng-khí-khì; hú-kut-khíⁿ, kut-mờh-pak-lī-khì; 2 ki gōa-kho-to; 2 ki ngoeh-á; ũ khí ê ngoeh-á; 18 ki tōng-mèh-khíⁿ; chián-to, tōa kap sòe 2 ki; lāi-kau; thàm-chiam; hông-háp-chiam kap sòaⁿ.

Chih-chhiat-tû (舌切除, *Excision of tongue*): chhùi-chih nā siⁿ chéng-iông, hit-ê tiòh chhiat-tû.

Ke-si: Khui-chhùi-khì; kiông-oan-hông-háp-chiam; chhì-chiam-khì; chih-khíⁿ; 2 ki tōa-tun-kau; lāi-kau; 2 ki píⁿ-pīⁿ-khui-siong-tōa-tun-kau; 4 ki ũ-kau ê khíⁿ; 18 ki tōng-mèh-khíⁿ; ngoeh-á; ũ khí ê ngoeh-á : 12 ki hái-jiông-khíⁿ; hóan-chián-to; tit-chián-to; 2 ki gōa-kho-to; tōng-mèh-liú-chiam; hông-háp-chiam kap sòaⁿ; mí-hoe sòe liáp kàu-giáh chōe. Chòe chhùi chhiú-sút ê sí, khi-kng-chhiat-khui-sút ê ke-si tiòh ũ-pī, tī-hông hut-jiân-kan beh êng (khòaⁿ tē 37 chiuⁿ).

Iáu-bē chòe chhiú-sút sī iàu-kín chhùi-khí tiòh lóng chheng-khì. Iā chòe liáu-āu tiòh chiáp-chiáp sòe chhùi. Tiòh ēng sóa-kháu-iòh-chúi, kap chít ki khah tōa ki chù-siā-khì, lāi sòe chhùi. Ū-sī tiòh ēng siau-tòk-ngoeh-á kap mí-se á-sī mí-hoe ká sòe. Tiòh kok nng tiám-cheng sòe chít pái. Tiòh sòe chhùi, chiong chiah-mih hō i, jiân-āu koh sòe. Nā chim-chiok chòe, chít saⁿ hāng tiòh 30 hun-kú ê sí-kan.

Píⁿ-thô-chôaⁿ-chhiat-tû (扁桃腺切除, *Excision of tonsils*): Píⁿ-thô-chôaⁿ nā khah tōa, ũ-sī tiòh thèh-khí-lái. Chòe chít ê chhiú-sút tiòh ũ-pī peng, kiaⁿ-liáu chhut-huih.

Ian-thâu (咽頭) ê āu-piah kap téng-bīn ê līm-pa-chôaⁿ, ũ-sī pui-tōa, án-ni tiòh khau-khí-lái. Nā ũ chít hō pīⁿ ê lāng, i ê chhùi khah-siông khui-khui, tui chhùi lāi hơ-kip, iā khah ham-bān, mí-sī teh-khùn ê sí, i ê chhùi iā sī khui-khui, khah-siông ôe hōaⁿ.

Chít hō chhùi-lāi ê chhiú-sút liáu-āu, tiòh hō chiah liú-tōng-sít-bút, chhin-chhiūⁿ gū-leng ê lūi. Iā tiòh ká i siông-siông tui pīⁿ-khang lāi hơ-kip.

Līm-pa-chôa-tiah-chhut (淋巴腺摘出, *Excision of glands*): Līm-pa-chôaⁿ nā siⁿ kiát-hút chéng, á-sī siⁿ chéng-iông, ũ-sī tiòh thèh-chhut-lái. Nā-sī tī âm-kún ê só-chāi, chhiú-sút liáu-āu, tiòh ēng soa-tē-á hō thâu-khak m̄-thang tín-tāng.

Ke-si: 2 ki gōa-kho-to; 2 ki chián-to; 2 ki ngoeh-á; chít ki ũ khí ê ngoeh-á; 20 ki tōng-mèh-khíⁿ; 2 ki siang-tun-kau; 2 ki ũ kau ê khíⁿ; siau-sít-khì (*Blunt dissector*); kah-chōng-chôaⁿ-khíⁿ; tōng-mèh-liú-chiam; hông-háp-chiam kap sòaⁿ; chhiū-leng-ín-lâu-kng.

Chhng-heng-sút (穿胸術, *Paracentesis thoracis*): Heng-mờh-khang nā ũ chú-chít kè-thâu, ēng chù-siā-khì thiu-chhut-lái. Iā khòaⁿ tē 34 chiuⁿ.

Hiáp-kut-chhiat-tû-sút (肋骨切除術, *Resection of rib*): Nā-sī heng-mờh-khang-lāi ũ lāng, hiáp-kut tiòh thèh-chhut chít tè khí-lái.

Ke-si: Gōa-kho-to; chián-to; ngoeh-á; 6 ki tōng-mèh-khíⁿ; kut-chián-to; kut-khíⁿ; kut-mờh-pak-lī-khì; hông-háp-chiam kap sòaⁿ; chhiū-leng-ín-lâu-kng.

Chít ê chhiú-sút liáu, tiòh ēng chhiū-leng-kng hō lāng lâu-chhut-lái. Ū-sī chít hō pīⁿ khah bān hó. Tiòh ēng pò-che, kap ũ chu-ióng ê sít-bút lāi tiau-ióng. Iā tiòh ũ hó ê khong-khì, in-ūi chít hō pīⁿ ũ-sī ôe pìⁿ-chiāⁿ kiát-hút chéng. Chít hō pīⁿ-lāng kái gâu chhut lāng, só-í tiòh chiáp-chiáp ôaⁿ pau-siong-liāu. Tiòh tī-hông jìok-siong. Ū-sī tiòh ēng the-í hō i the-teh, khah khòaⁿ-óah, iā lāng ôe khah khòai lâu-chhut-lái.

Leng-pông-chhiat-tû (乳房切除, *Amputation of breast*).

Ke-si: Gōa-kho-to, tōa kap sòe sì ki ; 2 ki gōa-kho-ngoeh-á; 24 ki tōng-mèh-khíⁿ; 2 ki chián-to; tōng-mèh-liú-chiam; ũ kau ê khíⁿ; siau-sít-khì (*blunt dissector*); khui-siong-khì; hông-háp-chiam kap sòaⁿ. Phòng-se chòe ê chhit-pò 6 chhùn sù-hong; siau-tòk-sio-chúi. Chít ê chhiú-sút sī in-ūi siⁿ chéng-iông ê iân-kò. Pīⁿ-lāng m̄-thang kòaⁿ-tiòh, léng-tiòh; tiòh ũ-pī thán-á, kap sio-chúi-kòan.

Hōe-im-hông-háp-sút (會陰縫合術, *Perineorrhaphy*): Hū-jîn-lāng khioh gín-á ê sí, hōe-im ũ-sī ôe phò-líh, chiū-sī hit ê bah tui im-bùn kap kong-bùn ê tióng-kan. I-tī ê hoat-tō sī chiong phò-líh ê só-chāi ká pāng-óa. Ū-sī khioh liáu, hit ê lih-khui ê só-chāi, liám-piⁿ thīⁿ bát. Iā ũ-sī thèng-hāu sán-hū khah hó, chiah ká chhiú-sút. Chhiú-sút liáu-āu, khàn-hō tiòh ták jít nng saⁿ pái êng khah-chōe ê siau-tòk-iòh-chúi sòe siông-chhùi. Tiòh hō i tó chhiò-chhiò, ēng tōa chiong nng

ki kha-thúí pák hō i bōe thián-khui. Chiong chit-ê chím-thâu ké hit ê kha-oat-oan, hō tōa-thúí òe kiu-khí-lâi. Nā kàu eng-kai cháu-tāng ê jít, tãi-seng chit jít tiòh ēng *oleum ricini* hō i chiah, koh kè n̄ng saⁿ tiám-cheng liáu-āu, chiong *enema saponis* kap *oleum olivae* kòan-t̄ng. Chhian-bān m̄-thang hō pīⁿ-lāng chhut lát tīⁿ.

Nā ū sím-mih siong-chhùi chhin-chhiūⁿ chhiú-sút lāng-iông liáu-āu, hit ê teh siⁿ bah-gê-chor-chit, iàu-kín tiòh ēng mī-se jíp tī ē-tóe, hō bah-gê-chor-chit tùi ē-tóe siⁿ-khí-lâi, iā hō hit ê phê-hu bōe liām-piⁿ kè phê.

Chhng-pak-sút (穿腹術, *Paracentesis abdominis*):

1. Tiòh ū-pī:

(a) Kè-sáh ê hók-súi-thò-kng-chiam (*trocár and cannula*, tē 298 tō).

(b) Gō chhiòh t̄ng ê chhiū-leng-kng, beh tàu thò-kng-chiam tī gōa-bīn pēng, hō chúí thang lâu-chhut-lâi.

(ch) Tōa kha ê chúí-tháng, chhāi bīn-chhng-piⁿ beh sīn hit ê chúí.

(e) Chiàu i-seng só hoan-hù ê bâ-chùi-iòh (*ethylis chloridum, eucaína*).

(g) *Lotio iodi* á-sī *tinctura iodi*.

(h) Siau-tók ê mī-hoe, mī-se.

(i) Siau-tók ê háp-chhùi-ko-pò (liām-pò).

(j) *Lotio acidi carbolici* 1-40, kap chhit-pò.

(k) Hā pak-tó ê pheng-tò.

(kh) Phê-ē-chù-siā-khì, tóe *strychnina*.

(l) Siau-tók-bīn-kun.

(m) Sio-chúi, bín-á, sat-bùn, siau-tók-iòh-chúi.

2. Tiòh chim-chiok khòaⁿ pōng-kong-lāi ū jiō á-bō, nā ū, tiòh hō hit ê jiō pài-chhut.

3. Tiòh ēng chit tè the-í, hō i the-teh.

4. Tiòh hian-khui pīⁿ-lāng pak-tó-téng ê saⁿ.

5. Ēng *lotio iodi* chhat pak-tó, tùi tō-châi kàu im-pō-téng. Thèng-hāu chhat liáu koh cháp hun-kú, chiah koh chhat chit pái.

6. I-seng ê chhiú í-keng siau-tók liáu, chiū thèh siau-tók ê bīn-kun, chhu tī mī-phē kap pīⁿ-lāng ê saⁿ-téng. I-seng ū-sī ēng hit ê bâ-chùi-iòh, hō beh siū chhiú-sút ê só-chāi bōe thiáⁿ, chiah thèh hit ki thò-kng-chiam, chiam tī tō-châi-ē tùi-tiong ê só-chāi. Hit ki tióng-ng ê chiam, iòh thiu-chhut-lâi, gōa-bīn ê tâng tiòh lâu-teh; koh ēng chhiū-leng-kng, tàu tī hit ki tâng, hō chúí lâu-chhut-lâi tī chúí-tháng-lâi.

7. Khàn-hō tiòh kap pīⁿ-lāng tōa hia. Chúí lāi liáu, i-seng beh chiong hit ki tâng thiu-chhut-lâi, ēng chhit-pò kā i chhit ta, chiah ēng *lotio iodi* kā chhat, liām-pò kā i tah; á-sī chiong mī-se, mī-hoe, hē chiam ê só-chāi, ēng pheng-tò kā i pák hó-sè. Pīⁿ-lāng saⁿ, kap mī-phē tiòh chhòng hō i òe khòaⁿ-óah.

8. Chiam liáu-āu ū-sī chúí òe siáp-chhut-lâi; pau-siong-liáu nā tâm, tiòh ēng siau-tók-mī-hoe khàm pau-siong-liáu ê téng-bīn. Nā lâu siuⁿ chōe, tiòh kā i-seng thong-ti.

9. Só lâu-chhut-lâi ê chúí tiòh niū, sòa kì lōa-chōe.

Iām-chúi-chù-jíp-hoat:

Iām-chúi-chù-jíp ê hoat-tō, ū saⁿ tiâu lō thang jíp tī pīⁿ-lāng ê seng-khu.

1. Tùi chēng-méh-kng, chiū-sī tē it kín ê hoat.

2. Tùi phê-ē ê kiát-tè-chit.

3. Tùi kong-bùn, tit-t̄ng, chiū-sī tē it bān ê hoat.

Chit ê hoat-tō ēng ê sī chiū-sī: (1) Chhiú-sút huìh lâu siuⁿ chōe ê pīⁿ-lāng; (2) lāng làu-thò, pīⁿ-lāng seng-khu ê thé-ék khah put-chiok-ê; (3) pīⁿ-lāng beh siū chhiú-sút ê tãi-seng, hō i ê náu-lát, á-sī sim ê lát, òe kiông-sēng, tī-hông hut-jian soe-jiók.

Phê-ē-chù-jíp-hoat (皮下注入法, *Subcutaneous infusion*):

Chit-ê chiū-sī ēng sio-siau-tók-chúi, á-sī sio-iām-chúi, chú-jíp phê-ē-kiát-tè-chit-lâi.

Chit ê kī-sút (技術, *technique*) sui-bóng sī chhián, chóng-sī iàu-kín tiòh siông-sè siú ták hāng ê kui-kú, bián-tit hō bī-seng-bút jíp tī pīⁿ-lāng ê seng-khu-lâi.

Ke-si: Iâm-chúi-chù-jíp-khì, tèk-piát ê kòan-khài-hòan, chhiū-leng-kng, po-lê-kng, kap lēng-gōa chit tiâu té ê chhiū-leng-kng; nng ki 3 chhùn tng ê lai chù-siā-chiam; chhit-pò, mī-se, mī-hoe, bīn-kun; téng-bīn chiah ê lóng tiòh siau-tók. Sio-iâm-chúi, 1,000.0cc.

Iâm 9.0 grammes.

Cheng-liū-chúi 1,000.0cc

Pīⁿ-lāng ê phê-bah, tiòh ēng siau-tók-iòh-chúi, kap hé-chiú sóe hō chheng-khì, á-sī ēng *lotio iodi* chhat beh chù-siā ê só-chāi. Tiòh chhat chit pái, theng-hāu ta, theng 10 hun-cheng, chiah koh chhat chit pái. Tiòh chiàu án-ni chhat saⁿ pái. Hit ki chiam kap chhiū-leng-kng chham lâu-táu tiòh sio-chiap, iā tiòh chiong iâm-chúi tóe hō móa, m̄-thang hō khong-khì tui hia jip-khì, chiah ēng chù-siā-chiam chhak hit ê chheng-khì phê-bah ê só-chāi. Hō iâm-chúi siā-jip ê pō-ūi, khah-siōng sī tui heng-khám piⁿ, tōa-thúi ê lai-pēng, á-sī leng-pōng-ē (tē 300 tô). Hit ê iâm-chúi ê un-tō, tiòh tui 112°F. (44.4°C.) chí 118°F (47.6°C.). Tiòh ēng chit ki kè siau-tók liáu ê hân-lóan kè hē tī iâm-chúi-nih. Chit ki hân-lóan-kè tiòh tãi-seng chìm tī *lotio hydrarg. perchlor.* 1-1,000. Put-sī tiòh ēng khah sio ê iâm-chúi ke-thiⁿ tī kòan-khài-khì hō hit ê iâm-chúi bōe léng-khì. Chit ê chúi lóng tiòh kè niū. Khah-siōng tiòh chiong 500.0 cc chù-jip tī chit só-chāi. Nā ēng 2 ki chiam, chòe chit-ē jip 2 liáp leng-pōng-ē iā sī hó. 500.0cc chù-jip ê sī-kan sī chha-put-to 20 hun-cheng-kú. Chúi nā án-ni jip tī phê-ē-kiat-tè-chit-lāi, bō lōa-kú òe tui līm-pa-kng, kap mng-sòe-huih-kng, jip seng-khu ê huih-sùn-khōan (tē 301 tô).

Chēng-méh-lāi-chù-jip-hoat (靜脈內注入法, *Intravenous infusion*; tē 302, 303 tô):

Kó-chá ê sī chit ê hoat, chiū-sī ēng ióng-kiāⁿ bō pīⁿ ê lāng ê huih, chù-siā jip pīⁿ-lāng ê chēng-méh-kng-lāi; hiān-chhú-sī sī hán-tit ēng, in-ūi sī gūi-hiám. Chóng-sī chiong iâm-chúi, lai kòan-jip tī pīⁿ-lāng ê chēng-méh-kng, sī hiān-chhú-sī pēng-siōng teh ēng ê hoat.

Ēng Iâm... .. 9.0 grammes.

Cheng-liū-chúi... 1,000.0cc. Nā teh ū-pī, tiòh pī-pān 110°F.(43.3°C) sio; iā beh chù-jip ê sī-kan, i ê un-tō òe kàng-lòh kàu 105°F.(40.6°C).

Ke-si: Phê-ē-chù-jip-hoat-ê, í-kíp chiah-ê: gōa-kho-to; tōng-méh-liū-chiam; 2 ki tōng-méh-khìⁿ; chián-to; gōa-kho-ngoeh-á; kap ū-khí ê ngoeh-á; chēng-méh-tun-chiam; hông-háp-chiam kap sòaⁿ; siau-tók-iòh-chúi, siau-tók-pōaⁿ, siau-tók-pau-siong-liāu; chí-huih-khì; pheng-tòa.

Chit ê chhiú-sút sī i-seng teh chòe-ê, chóng-sī khàn-hō tiòh òe hiáu-tit chit ê kī-sút. Chiong chhiú-āu-khiau ê phê-hu pī-pān chiàu téng-bīn só kóng ê hoat-tō.

Tī siōng-phok-kut tiòng-ng ê só-chāi, ēng chhiū-leng-chí-huih-khì, á-sī pheng-tòa pák hō ân.

I-seng chiong chhiú sóe hō chheng-khì, thài phê-hu, koah khui chēng-méh-kng, jip chēng-méh-tun-chiam tī chēng-méh-kng, pák ân hō i tiâu; chiah pàng-lēng téng-bīn kóng hit tiâu chí-huih-khì, i-seng chiah chiong iâm-chúi siā-jip-khì. Siā liáu-āu, chēng-méh-tun-chiam chiah thèh-chhut-lāi, chiong chēng-méh-kng pák, thīⁿ phê-hu, ēng mī-se, mī-hoe ká am-teh, pheng-tòa pák hō hó-sè.

Chit ê chhiú-sút ê tiòng-kan, ū nng hāng iàu-kín tiòh òe kì-tit: (1) Hit ki chēng-méh-chiam, iáu-bē jip chēng-méh-lāi, iâm-chúi tiòh tãi-seng tui kòan-khài-kòan tit-tit lâu-lòh, hō kng-lāi ê khong-khì tū-khì; (2) Iâm-chúi teh-beh liáu ê sī, nā beh koh thiⁿ sin-ê, tiòh sòe-jī, m̄-thang theng-hāu kàu kòan-khài-khì lóng bō iâm-chúi, chiah beh thiⁿ, kiaⁿ-liáu òe chiong khong-khì siā-jip chēng-méh-lāi. Nā khong-khì jip chēng-méh-lāi, òe liām-piⁿ jip sim-chōng, bō kúi-hun-kú, chiū pīⁿ-lāng òe sī. Nā bō-tiūⁿ-tī kòan-khài-kòan-lāi bō iâm-chúi, hit ki chēng-méh-chiam tiòh thiu-chhut-lāi, thiu-chhut-lāi liáu thang ke-thiⁿ jip iâm-chúi jip kòan-khài-khì-lāi. Beh soah ê sī, tiòh tām-pòh iâm-chúi iáu-kú tī kòan-khài-kòan-lāi chiah soah. Chù-jip chit pái iâm-chúi sī 500.0 chí 2,000.0cc chiū hó; chit-ê sī i-seng teh chú-ì.

Tít-tng-chù-jip-hoat (直腸注入法, *Rectal saline*):

Nā tui tít-tng kòan-jip iâm-chúi, chiū liām-piⁿ jip kàu tōa-tng, bō lōa-kú òe jip tī chēng-méh-kng (tē 234 bīn).

Siā iâm-chúi iáu ū chit hāng tèk-piát ê hoat-tō, chiū-sī ēng chit chéng ê khì-kū, hō hit tiâu chhiū-leng-kng, chit thau jip tī phún-lāi, chit thau chiap tī chù-siā-chiam, jip tī pīⁿ-lāng ê phê-ē ê kiat-tè-chit; á-sī chiap tī chhiu-leng-tō-jiō-kng, chng jip tít-tng-lāi. Phún-lāi ê iâm-chúi nā pí

pīⁿ-lâng khah kôaiⁿ n̄ng saⁿ chhioh, hit ê iâm-chúi òe ka-kī (*siphon action*) lâu-lòh cháu-jip-khì lâng ê seng-khu; m̄-bián lâng ê lát. Chóng-sī tiòh ēng hoat-tō hō iâm-chúi bōe léng-khì.

Tāi-khài lâi kóng, kā pīⁿ-lâng chù-jip iâm-chúi ê kui-kú, pài-liât tī ē-tóe:

1. Tiòh hō pīⁿ-lâng siông-siông sio.
2. Chù-siā iâm-chúi ê só-chāi, tiòh ēng mī-hoe am-teh.
3. Iâm-chúi ê un-tō tiòh kiám, iā tiòh chiàu téng-bīn só kóng.
4. Chù-siā iâm-chúi, m̄-thang siuⁿ tōa lát.
5. Chhian-bān m̄-thang hō khong-khì cháu-jip-khì. Siā liáu ê sí, chiong chiam puìh-chhut-lâi, ēng kô-iòh, á-sī siáu-tók mī-se, mī-hoe, kā i tah-teh, chiah ēng pheng-tòa lâi pāk.
6. Tiòh chhin-chhiūⁿ chhiú-sút ê sí, hit khoán ê chheng-khì; nā bô, kiaⁿ-liáu hit hō bī-seng-bút cháu-jip-khì, chhák chiam ê só-chāi, chiū òe hoat-iām.

Chēng-méh-chhiat-khui-sút (靜脈開切術, *Venesection*):

Chòe chit ê hoat, chiū-sī i-seng ê chek-sêng, khàn-hō m̄-thang ka-kī chòe.

Tiòh pī-pān chit ki kè-sáh ê gōa-kho-to; siáu-tók-iòh-chúi; niū-poe; mī-hoe, chú-nī-pò, pheng-tòa; siu siông-chhùi chí huìh ê iòh chhin-chhiūⁿ *collodion* ê iòh, á-sī *tinctora benzoini co.*, iáh tiòh pī-pān 12.0cc *brandy* lâi tī-hông pīⁿ-lâng m̄-tú-hó sòa hūn-khì.

Chēng-méh-chhiat-khui-sút, khah-siông sī koah tī chhiú-āu-khiau hit bīn ê chēng-méh-kng, huìh nā lâu liáu, tiòh ēng mī-se, mī-hoe kā pau-teh, iā ēng pheng-tòa kā pāk ân. Só lâu-chhut ê huìh tiòh niū, iā kì lōa-chōe. Méh-phok kap hō-khip tiòh sng, iáu-bē chhiú-sút, í-kip chhiú-sút liáu lóng tiòh sng, sòa-kì-teh.

Ē-bin chit chām tiòh pò-jip tī 410 bīn, tē 29 chōa-ê.

Chú-kiong-pak-piah-kò-tēng-hoat (子宮腹壁固定法, *Abdominal hysteropexy*). Chit ê chhiú-sút sī beh chiong tui-lòh ê chú-kiong thīⁿ tiâu tī pak-tó ê chēng-bīn-piah ê āu-bīn pēng.

Ke-si: Khui-pak-sút-ê, í-kip chiah-ê: chit ki toaⁿ-kau-khīⁿ; chú-kiong-thām-khì; 6 liáp iân-phìⁿ-hông-háp.

(Khó-lêng koh ū mih-kiāⁿ, m̄ koh iáh-só sī chēng-khak ê.)